

Pedagogisch werkplan kinderopvang

Verticale groep

0 - 4 jaar

Augustus 2011

Inhoud

Inleiding pag. 3

Algemeen

- 1. Algemene praktische informatie pag. 6
- 2. Ontwikkeling en begeleiding van kinderen pag. 9
- 3. Gezondheid en veiligheid pag. 14
- 4. Kindbeeld, algemeen pedagogisch beleid pag. 15

Inhoudelijk

4 pedagogische opvoedingsdoelen

- 5. Bieden van emotionele veiligheid pag. 18
- 6. Ontwikkelen van de persoonlijke competentie pag. 30
- 7. Ontwikkelen van de sociale competentie pag. 40
- 8. Eigen maken van waarden en normen pag. 47

Inleiding

Voor u ligt het pedagogisch werkplan van de verticale groepen van de SWW Kinderopvang BV. De inhoud is in overeenstemming met het kindbeeld en de pedagogische uitgangspunten van SWW Kinderopvang BV.

Het vastleggen van een pedagogisch werkplan vinden we belangrijk om de volgende redenen:

- we willen een eenduidige, continue pedagogische kwaliteit ontwikkelen en vasthouden
- we willen deze pedagogische kwaliteit kunnen bewaken
- we kunnen nagaan of we bereiken wat we willen bereiken en elkaar aanspreken op onze pedagogische afspraken
- het pedagogisch werkplan biedt ons steun bij ons werk met de kinderen
- we kunnen op deze manier aan ouders en andere buitenstaanders duidelijk maken hoe we werken. We kunnen ons profileren op ons pedagogisch beleid
- het pedagogisch werkplan biedt een handvat aan nieuwe pedagogisch medewerkers

Het pedagogisch werkplan is ontwikkeld binnen de werkgroep Pedagogisch Beleid die in het najaar van 2003 gestart is met het opstellen van het pedagogisch beleid voor de kinderopvang. Het werkplan is de praktische uitwerking hiervan.

In 2008 is het pedagogisch werkplan herzien en aangepast aan de eisen die de Wet Kinderopvang stelt. Onder andere zijn heel duidelijk de pedagogische opvoedingsdoelen van Mw. Rixsen-Walraven terug te vinden in het werkplan.

In juni 2011 is het pedagogisch werkplan opnieuw herzien en is Piramide, het stimuleringsprogramma voor Vroeg en Voorschoolse Educatie (VVE) waar alle groepen inmiddels mee werken, verweven in het pedagogisch werkplan.

Een pedagogisch werkplan is geen vaststaand gegeven, maar blijft zich in de loop der tijd steeds verder ontwikkelen. Bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe pedagogische inzichten of ontwikkelingen in de praktijk. Het werkplan wordt ten minste een keer per jaar geëvalueerd en indien nodig wordt het op onderdelen aangevuld of gewijzigd. Veranderingen worden ter advies met de oudercommissie besproken en ouders worden hierover geïnformeerd. De pedagogisch beleidsmedewerker bewaakt deze procedure.

In dit werkplan wordt gesproken over wij. Daarmee wordt de organisatie in zijn algemeenheid en de pedagogisch medewerkers in het bijzonder bedoeld.

In het pedagogisch werkplan wordt over kinderen gesproken. Hierbij is de mannelijke vorm aangehouden maar hier kan natuurlijk ook de vrouwelijke vorm worden gelezen.

Het pedagogisch werkplan is op iedere verticale groep in te zien.

Het pedagogisch werkplan is opgebouwd in 2 delen, te weten een algemeen gedeelte waarin praktische zaken en beleid worden beschreven en een inhoudelijk gedeelte waarin de pedagogische visie en werkwijze wordt beschreven. De vier pedagogische opvoedingsdoelen van Mw. Riksen-Walraven vormen de basis van deze werkwijze. Piramide als stimuleringsprogramma geeft handen en voeten aan de uitvoering in de praktijk.

Het pedagogisch werkplan omvat 8 verschillende hoofdstukken te weten:

Algemeen

1. Algemene praktische informatie
2. Ontwikkeling en begeleiding van kinderen
3. Gezondheid en Veiligheid
4. Kindbeeld; algemeen pedagogische visie

Inhoudelijk (de 4 pedagogische opvoedingsdoelen)

1. Bieden van emotionele veiligheid
2. Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de persoonlijke competentie
3. Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de sociale competentie
4. Bieden van kansen om waarden en normen eigen te maken

Algemeen

1. Algemene praktische informatie

De SWW Kinderopvang BV vangt kinderen op van ouders die werken en/of studeren. SWW Kinderopvang BV beschikt over vier verticale groepen kinderopvang. Te weten: kinderdagverblijf Jodokus, kinderdagverblijf Bubbels en kindercentrum het Zandkasteel, bestaande uit de groepen Toto en Sassa.

Basisgroep en groepsgrootte

In de verticale groepen worden per dagdeel maximaal 12 kinderen opgevangen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige opbouw in leeftijd. Ieder kind behoort tot een vaste basisgroep en bezoekt deze op vaste dagen. Er zijn een aantal momenten waarop kinderen hun basisgroep verlaten. Deze momenten zijn vastgelegd en staan verderop in dit werkplan beschreven.

Beroepskrachten en stagiaires

De kinderen worden opgevangen door gekwalificeerde pedagogisch medewerkers die minimaal beschikken over een mbo opleiding niveau drie. Elke groep bestaat uit gemiddeld vier vaste pedagogisch medewerkers. Per dag zijn er op basis van 12 kinderen 2 vaste pedagogisch medewerkers ingeroosterd. Per 6 kinderen in de leeftijd van 0 - 4 jaar dient er formeel 1 pedagogisch medewerker ingezet te worden. Soms zijn er invalkrachten werkzaam op de groep ter vervanging van de vaste pedagogisch medewerkers. Er wordt naar gestreefd om per dagdeel tenminste een vaste pedagogisch medewerker op de groep aanwezig te laten zijn. Daarnaast zijn er regelmatig stagiaires op de groepen aanwezig. Zij volgen een beroepsopleiding. Zij zijn boventallig. Notabene: stagiaires kunnen onder bepaalde voorwaarden, incidenteel als tweede kracht ingezet worden.

Openingstijden

De verticale groepen zijn geopend van 8.00 uur tot 18.00 uur. Op aanvraag is ook vroegopvang van 7.00 uur tot 8.00 uur en laatopvang van 18.00 uur tot 18.30 uur mogelijk.

Kennismaking

Voordat een kind start op de verticale groep vindt er een kennismakingsgesprek met de ouders op de groep plaats. Pedagogisch medewerkers bereiden dit gesprek voor en voeren dit gesprek aan de hand van het '*document kennismakingsgesprek*'. Ouders worden tijdens dit gesprek geïnformeerd over de gebruiken en gewoontes van de groep. Ook wordt er verteld wat de ouders van ons kunnen verwachten en wat wij van de ouders verwachten. Na dit gesprek begint een kind met wennen op de groep. Als de wenperiode goed is verlopen start het kind vervolgens op zijn vaste dagen. De wenprocedure staat uitvoerig beschreven in het wenbeleid dat op elke groep is in te zien.

Oudercontacten

Ouders en kinderopvang delen de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind. Om een kind goed op te kunnen vangen dienen wij op de hoogte zijn van de thuissituatie van het kind. Uiteraard voor zover dit van betekenis is voor de opvang. Andersom moet de ouder ook weten hoe de dag op de kinderopvang is verlopen, hoe het kind zich daar gedraagt, voelt etc. Regelmatige uitwisseling tussen ouders en pedagogisch medewerkers vinden wij belangrijk.

We nemen de tijd voor een kennismakingsgesprek. In dit gesprek wordt de basis gelegd voor verdere samenwerking en het opbouwen van een vertrouwensband. Na een paar maanden is er de mogelijkheid voor ouders om een evaluatiegesprek te hebben. Tijdens dit gesprek kijken we met ouders terug op de wenperiode van het kind en bespreken we hoe het tot dan toe gaat. Daarnaast vullen ouders na zes weken een evaluatieformulier in over de wenperiode. Deze informatie gebruiken wij om te checken of ouders tevreden zijn over de wenperiode en om de kennismaking van kinderen nog beter te laten verlopen.

Contacten met ouders zijn er natuurlijk ook tijdens het brengen en halen van de kinderen. Als ouders of pedagogisch medewerkers behoefte hebben aan een uitgebreider gesprek over hun kind, kan daarvoor een afspraak worden gemaakt.

3 keer per jaar is er een koffie-uurtje voor ouders. Er is dan een week lang de gelegenheid om 's morgens tussen 8.00 uur en 9.00 uur koffie of thee te drinken op de groep. De pedagogisch medewerkers verwelkomen de ouders en kinderen en bieden de ouders koffie of thee aan. Terwijl de ouders koffie drinken in de groep, hebben ze de tijd om te zien hoe hun kinderen spelen in de groep of om even samen met de kinderen te spelen. Ook kunnen ouders uitgebreider contact hebben met de pedagogisch medewerkers en bekijken welke activiteiten er worden gedaan. De bedoeling van het koffie-uurtje is om een thuisgevoel te creëren waardoor ouders zich vrijer voelen om wat te vertellen.

Op verzoek van het team kan een kind ingebracht worden tijdens het teamoverleg, dat voorgezeten wordt door de leidinggevende kinderopvang of men kan de leidinggevende rechtstreeks benaderen. Het kan wenselijk zijn dat de leidinggevende bij zorgen rondom gedrag en ontwikkeling het kind in de groep observeert. Vervolgens kan er besloten worden de zorgen om het kind te bespreken tijdens de kindbespreking voorgezeten door de coördinator VVE (Voor en Vroegschoolse Educatie) (zie hoofdstuk 2). Ook kan er voor gekozen worden andere instanties te benaderen zoals het AMK (algemeen meldpunt kindermishandeling) het O&AC (onderwijs en advies centrum), Jeugdzorg etc. voor advies.

2 keer in de kinderopvangperiode vindt er een oudergesprek plaats tussen ouders en een pedagogisch medewerker (de mentor van het kind, zie hoofdstuk 2). Dit gesprek biedt de gelegenheid om op een rustig moment te praten over de ontwikkeling en het gedrag

van het kind. Het oudergesprek is gekoppeld aan de leeftijd van het kind. De gesprekken vinden plaats rond de leeftijd van 2 jaar en als het kind bijna naar de basisschool gaat (3,9 jaar). Het Ontwikkelingsvolgmodel (OVM) wordt hierbij als leidraad gebruikt (zie hoofdstuk 2). Uiteraard kan er op elk gewenst moment een oudergesprek gehouden worden.

2. Ontwikkeling en begeleiding van kinderen

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

VVE stelt zich ten doel kinderen de gelegenheid te geven zich kansrijk te ontwikkelen en een goede start op de basisschool te maken.

De **SWW Kinderopvang BV** geeft op de volgende manier inhoud aan het VVE-beleid:

➤ Werkmethode:	Piramide
➤ Begeleidingsmethode:	Ontwikkelingsvolgmodel/VVE-begeleiding
➤ Overdrachtdocument:	Ontwikkelingsvolgmodel

Piramide

Om de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar te stimuleren hebben wij gekozen voor het programma (=methode) Piramide. Piramide is een programma voor alle kinderen, maar het is in het bijzonder geschikt voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Piramide zorgt er voor dat spelenderwijs de ontwikkeling van het jonge kind wordt gestimuleerd. Het programma bestaat uit een aantal **projecten** die aansluiten bij de leeftijd en belevingswereld van zeer jonge kinderen. De projecten richten zich op de volgende acht ontwikkelingsgebieden:

- sociaal-emotionele ontwikkeling
- persoonlijkheidsontwikkeling en redzaamheid
- creatieve ontwikkeling
- motorische ontwikkeling en ontwikkeling van het schrijven
- ontwikkeling van waarneming
- taalontwikkeling en ontwikkeling van het lezen
- denkontwikkeling en ontwikkeling van het rekenen
- oriëntatie op ruimte en tijd en wereldverkenning

Elk project heeft een thema. Dit thema duurt vier weken. Al spelend en lerend verkennen de kinderen een thema en krijgen ze grip op de wereld om hen heen. Gemiddeld wordt er elke zes weken met een nieuw gestart.

Het thema is voor kinderen en hun ouders/verzorgers direct zichtbaar omdat de inrichting van de groepsruimte hierop afgestemd wordt. Zo worden de kinderen in de sfeer van herfst of lente gebracht, maar ook een thema als 'water' kan de kinderen vier weken lang bezig houden. Kinderen en ouders/verzorgers worden ook actief betrokken bij de inrichting middels spel en het meenemen van concrete materialen die bij het thema passen. Aan het begin van een projectperiode krijgen ouders een informatieve brief mee zodat zij een indruk krijgen van wat er de komende weken gaat gebeuren in de groep van hun kind. Water bijvoorbeeld geeft legio spelmogelijkheden. Daarnaast kun je

ook knutselen rond het onderwerp 'water' , je kunt er over zingen, over lezen, want er zijn prachtige prentenboeken gemaakt over dit onderwerp, en als afsluiting kan er een geweldig waterballet uitgevoerd worden.

Deze informatie is voor ouders zinvol omdat zij zo beter kunnen volgen wat hun kind zoal meemaakt overdag, waardoor zij er thuis ook aandacht aan kunnen besteden.

Piramide heeft een stevige theoretische basis. De basisconcepten spelen een rol bij alles wat wij doen: de verzorging, de interactie tussen pedagogisch medewerker en kind, het dagschema met activiteiten, de inrichting van de speelleeromgeving met speelhoeken die kinderen uitdagen tot spel, de opvoeding en de stimulering van de ontwikkeling van de kinderen. De vier hoekstenen van Piramide zijn:

1. Initiatief van het kind (kinderen zijn actieve ontdekkers, de volwassenen zijn er voor om te zorgen dat er ook wat te ontdekken valt)
2. Initiatief van de pedagogisch medewerker (daar waar een kind ondersteuning nodig heeft in het proces van ontwikkelen, krijgt het dit aangeleverd door de pedagogisch medewerker)
3. Nabijheid (bescherming van het kind, maar ook zijn wereld concreet en tastbaar maken zodat begrippen en kennis zich kunnen verstevigen)
4. Afstand (het kind de wereld laten verkennen, maar ook abstractie aanbieden, niet meer de concrete appel, maar het plaatje van de appel, en het kind vragen stellen als ' wat denk je dat er gebeurt wanneer de Dikkie Dik!')

Al deze hoekstenen zitten verweven in de activiteiten die wij aanbieden op de groep en in ons dagelijks handelen. Piramide is een totaalprogramma. Alle aspecten van ontwikkeling van kinderen zitten er in.

Drie programma's

Een Piramideproject bestaat uit een mix van drie programma's:

1 Spelprogramma

Bij het Spelprogramma staat het initiatief van het kind voorop. Het kind kiest er bijvoorbeeld voor om in de huishoek te gaan spelen. Het is er extra aantrekkelijk gemaakt doordat de pedagogisch medewerker er voor gezorgd heeft dat er maïs in pannen zit, er is een doos vol spliterwten, kinderen kunnen er 'mee koken', roeren, potten en pannen legen en weer vullen. We observeren of het kind voldoende initiatief neemt, hoe betrokken het is bij zijn spel en wat zijn spelniveau is. Voor elk project brengen we de hoeken van het lokaal in de sfeer van het nieuwe thema. Centraal staat het rijke en gevarieerde spel van het kind. De huishoek kan bijvoorbeeld ook een poosje een kapsalon worden, de bouwhoek een timmerplaats met 'echt' gereedschap.

2 Groepsprogramma

Het Groepsprogramma is de kern van ieder project. Vanuit het initiatief van de pedagogisch medewerker onderzoeken de kinderen een bepaald thema. De Groepsexploratie bestaat uit vier stappen: Oriënteren, Demonstreren, Verbreden en

Verdiepen.

Met behulp van deze stappen onderzoeken we samen met de kinderen 'stapsgewijs' een onderwerp.

3 VVE-begeleiding

Als kinderen onvoldoende profiteren van het spel en de projecten krijgen ze VVE-begeleiding. Dit is individuele begeleiding van een VVE-begeleidster over een langere periode. Voordat de groep met een project/thema start, neemt de begeleidster de kinderen apart of mee in kleine groepjes. De kinderen raken dan alvast vertrouwd met bepaalde materialen en begrippen. Dat geeft kinderen een veilig gevoel. Ze worden vrijer en zelfverzekerder en zijn beter in staat mee te doen aan het project in de groep.

Speelomgeving

De ruimte wordt zo ingericht dat er hoeken en plaatsen ontstaan waar ieder kind actief en veilig kan spelen. Alle 8 ontwikkelingsgebieden moeten geëxploreerd kunnen worden.

Ouderbetrokkenheid

Het onderhouden van goede contacten met ouders en het vergroten van de betrokkenheid van de ouders vormen een belangrijk onderdeel van Piramide.

De ouders krijgen bij de start van een project een ouderbrief waarin het thema staat, de begrippen die aan de orde komen en de liedjes en suggesties voor spel en activiteiten in de thuissituatie.

Ontwikkelingsvolgmodel

Op de voorschoolse voorzieningen van de SWW Kinderopvang BV worden veel Winterswijkse kinderen, in de leeftijd van 0-4 jaar, opgevangen. De kinderen worden op een pedagogisch verantwoorde manier begeleid en de pedagogisch medewerkers zijn geschoold in het vroegtijdig signaleren van mogelijke ontwikkelingsachterstanden. Alle kinderen worden tijdens hun verblijf op de voorschoolse voorziening voortdurend gevolgd in hun ontwikkeling. De methode die we hiervoor hebben gekozen is het ontwikkelingsvolgmodel van het Seminarium voor Orthopedagogiek.

Op welke ontwikkelingsgebieden worden de kinderen geobserveerd?

1. De basale ontwikkeling zoals de zelfstandigheid, zelfredzaamheid, sociaal-emotionele ontwikkeling.
2. De taalontwikkeling.
3. De spelontwikkeling
4. De motorische ontwikkeling.

De pedagogisch medewerkers houden iedere dag zorgvuldig in de gaten hoe het met de kinderen gaat. Als het nodig is, passen ze daar hun manier van omgang met een kind of

een groep kinderen op aan. Maar elk kind apart wordt ook systematisch gevolgd. Dit gebeurt door één pedagogisch medewerker, de mentor. Zij houdt de kinderen, die onder haar mentorschap vallen, extra goed in de gaten en kijkt hoe hun ontwikkeling verloopt. Dit wordt geobserveerd en vastgelegd in het ontwikkelingsvolgmodel (OVM).

Dit gebeurt op de verticale groepen minimaal eens per 9 maanden. De laatste keer dat het ontwikkelingsvolgmodel ingevuld wordt, is op de leeftijd van 3 jaar en 8 maanden. Omdat de SWW het belangrijk vindt dat de informatie over de ontwikkeling van een kind (op de voorschoolse voorziening) overgedragen wordt aan de basisschool (vanwege de doorgaande ontwikkeling/leerlijn van een kind en om te voorkomen dat het spreekwoordelijke wiel opnieuw uitgevonden moet worden, is het ontwikkelingsvolgmodel tevens het overdrachtdocument.

Vlak voordat een kind de 4 jarige leeftijd bereikt, wordt het ontwikkelingsvolgmodel opgestuurd naar de basisschool waar het kind naar toe zal gaan. Alleen in geval van zorg of bij eventuele bijzonderheden wordt het ontwikkelingsvolgmodel, met medeweten van ouders, mondeling overgedragen aan de school. Het ontwikkelingsvolgmodel mag altijd worden ingezien door ouders. Als er zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind wordt dit altijd besproken met de ouders.

Zorg over de ontwikkeling van een kind

We willen alle kinderen die de voorschoolse voorzieningen van de SWW bezoeken optimale ontwikkelingskansen bieden.

Het komt soms voor dat we ons zorgen maken over de ontwikkeling of het gedrag van een kind. We handelen dan volgens een stappenplan.

In eerste instantie bespreken we de zorg met de collega-pedagogisch medewerkers van de groep. Vervolgens wordt het besproken in het teamoverleg. Dit is een overleg dat wordt voorgezeten door de leidinggevende kinderopvang. Tijdens dit overleg worden afspraken gemaakt over hoe te handelen. Vervolgens bespreken we de zorg met de ouders en adviseren we over de aanpak en over de te nemen stappen. Ook kan de leidinggevende hierbij ondersteuning bieden.

We vinden het belangrijk dat we een zo compleet mogelijk beeld krijgen van de ontwikkeling (taal, spel, motoriek en sociaal-emotioneel) van een kind. De inbreng van ouders/verzorgers is voor ons essentieel en deze wordt gewaarborgd. Er vindt geen informatieoverdracht over het kind plaats zonder medeweten en toestemming van ouders (tenzij de ernst van de situatie dusdanig is dat de veiligheid van het kind in gevaar komt).

Indien de ouders willen dat het kind extra begeleiding krijgt, gaat een VVE-begeleidster* op huisbezoek voor een intake-gesprek. Vervolgens wordt er een begeleidingsplan opgesteld.

De voortgang en ontwikkelingen worden continue teruggekoppeld naar de ouders. Ook kunnen de ouders zelf contact opnemen met de betrokkenen in het begeleidingstraject.

*De VVE-begeleidster is een pedagogisch medewerker die gekwalificeerd is om kinderen

met een (mogelijke) ontwikkelingsachterstand te begeleiden. De kinderen die begeleid worden in het zogenaamde VVE-traject krijgen 1 uur per week extra begeleiding van de VVE-begeleidster. Die begeleiding kan in, of buiten de groep plaatsvinden, individueel of in kleine groepjes.

Drie maal per jaar vindt er een gezamenlijke kindbespreking plaats. Hierbij zijn de pedagogisch medewerkers van de groep, de VVE-begeleidster, de JGZ-verpleegkundige van het consultatiebureau en de coördinator voorschoolse projecten aanwezig. We kiezen er bewust voor om het hele team aan de kindbespreking te laten deelnemen vanwege de aanvullende informatie die een ieder levert en vinden het tevens een waardevolle manier van deskundigheidsbevordering voor iedereen.

De kinderen die tijdens de kindbesprekingen worden besproken zijn:

1. kinderen waarover de pedagogisch medewerkers of VVE-begeleidster zich zorgen maken of twijfels/vragen hebben over de ontwikkeling.
2. kinderen waarover de JGZ-verpleegkundigen zich zorgen maken of twijfels/vragen hebben over de ontwikkeling.
3. kinderen waarover Yunio JGZ een overdrachtformulier heeft opgestuurd naar de SWW.
4. kinderen waarover ouders/verzorgers zich zorgen maken.
5. kinderen waarover derden (observatie- en onderzoeksinstanties) zich zorgen maken en bij de SWW aangemeld worden.
6. kinderen die in het VVE-traject begeleid worden.

Het resultaat van de kindbespreking moet zijn:

1. vroegtijdige signalering van en verkleinen van mogelijke ontwikkelingsachterstanden bij kinderen (0-4 jaar).
2. intensievere samenwerking en afstemming tussen Yunio-JGZ en de kinderopvang (kinderdagverblijven en peuterspeelzalen) van de SWW wat betreft de begeleiding/verwijzing van kinderen.
3. continuïteit van de kwaliteit van de begeleidingstrajecten door het structurele karakter van de kindbesprekingen.
4. deskundigheidsbevordering van alle betrokkenen bij de kindbespreking.

3. Gezondheid en Veiligheid

De SWW Kinderopvang BV beschikt over een groot aantal werkinstructies op het gebied van gezondheid, veiligheid en verzorging van kinderen. Deze zijn vastgelegd in de verschillende protocollen. De werkinstructies hebben onder andere betrekking op voeding, voedselhygiëne, hygiëne en gezondheid, omgaan met zieke kinderen, het toedienen van medicijnen, uitvoeren van medische handelingen (wet BIG), veiligheid van de accommodatie en materialen, calamiteiten, opzet en oefening van het brandactieplan en ontruimingsplan.

Deze werkinstructies en protocollen zijn verzameld in de map ' *Veiligheid en Gezondheid*' die op alle groepen aanwezig is.

Tijdens themabijeenkomsten en teamoverleg wordt aandacht besteed aan deze werkinstructies.

Jaarlijks voert elke locatie een risico-inventarisatie op gebied van veiligheid en gezondheid uit. Per groep worden er vervolgens actieplannen gemaakt en huisregels opgesteld. Waar nodig leidt dit tot actie. Per locatie wordt hiervan een verslag gemaakt. De ouders worden via "*het Startblok*" geïnformeerd over de acties die naar voren komen uit de risico-inventarisaties. "*Het Startblok*" is een informatiebulletin voor ouders en kinderen dat gemiddeld twee keer per jaar wordt uitgegeven.

Ook wordt de risico-inventarisatie en evaluatie besproken met de oudercommissie.

Gemiddeld een keer per jaar voert de GGD namens de Gemeente Winterswijk een inspectie uit om te controleren of we voldoen aan de eisen die de Wet Kinderopvang aan kinderopvangorganisaties stelt. Zij bekijken onder andere de risico-inventarisatie en evaluatie en bezoeken alle locaties van de SWW Kinderopvang BV.

4. Kindbeeld; algemeen pedagogische visie

Ieder kind is uniek, heeft een eigen karakter en eigen mogelijkheden. Elk kind heeft recht op respect voor dit eigene. De manier waarop een kind zich ontplooit en het tempo waarop dit gebeurt, zijn mede afhankelijk van de omgeving van het kind: de mensen en de wereld om hem heen. Om zich te kunnen ontwikkelen, heeft een kind zowel veiligheid als uitdaging nodig.

Een kind heeft behoefte aan veiligheid, geborgenheid, het weten waar het aan toe is. Deze veiligheid zoekt het bij mensen om hem heen: opvoeders, broertjes en zusjes, vriendjes. Het kind wil zich door deze personen geaccepteerd voelen. Ook de letterlijke omgeving (zijn bed, slaapkamer, huis, groepsruimte, kindercentrum) is van belang voor het gevoel van veiligheid. Een kind kan zich pas ontplooien als het zich veilig en geborgen voelt.

Een kind heeft ook een enorme drang om zijn omgeving te onderzoeken, te ervaren en te ontdekken. Soms doet hij dit alleen, maar veel vaker samen met anderen: opvoeders, broertjes en zusjes, vriendjes. Kinderen zijn van nature competente wezens, ontdekkingsreizigers, die ook zelf hun leerproces vormgeven. Hiertoe hebben ze ruimte nodig. Kinderen willen invloed uitoefenen op hun omgeving, dingen voor elkaar krijgen. Als dit lukt, ontwikkelen ze zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld.

Pedagogisch proces

Om bovengenoemd klimaat te kunnen scheppen is het belangrijk om structureel aandacht te besteden aan pedagogisch beleid.

Dit doen we door middel van het Pedagogisch proces. Het pedagogisch proces is het structureel werken aan pedagogisch beleid en de koppeling met de praktijk.

Implementatie vindt plaats tijdens teamoverleg, themabijeenkomsten, Piramidetrainingen, OVM-cursussen, VVE-bijeenkomsten en op de werkvloer. De basis van het Pedagogisch proces is het pedagogisch werkplan. Hierin is onze manier van werken vastgelegd en ook de middelen die wij daarbij gebruiken. De vier pedagogische opvoedingsdoelen, te weten: het bieden van sociaal-emotionele veiligheid, ontwikkelen van de persoonlijke en de sociale competentie en eigen maken van normen en waarden, zijn daarin als het ware de ruggengraat. Het Piramideprogramma voor 0 tot 4 jarigen is de jas om onze manier van werken met kinderen.

Vanuit het pedagogisch werkplan worden concrete speerpunten geformuleerd waar pedagogisch medewerkers op de groep mee aan het werk zijn. In de *multomap 'pedagogisch proces'* wordt dit proces vastgelegd aan de hand van de presentaties van de speerpunten aan de ouders en de beschrijvingen van de pedagogisch medewerkers over hun ervaringen met het werken met de speerpunten. Ook worden er verslagen van het

pedagogisch proces gemaakt door de pedagogisch beleidsmedewerker, met daarin de afspraken die we hebben gemaakt. Deze worden toegevoegd aan de multomap en kun je zien als een aanvulling van het pedagogisch werkplan.

De pedagogisch beleidsmedewerker stuurt dit proces aan.

Voor wat betreft het Piramideprogramma volgen de pedagogisch medewerkers de basiscursus via de IJsselgroep onder licentie van Cito. Wanneer zij zijn gecertificeerd nemen zij vervolgens ieder jaar deel aan het nascholingstraject.

Inhoudelijk

4 pedagogische
opvoedingsdoelen

5. Bieden van emotionele veiligheid

We vinden het belangrijk dat kinderen zich op onze verticale groepen prettig en op hun gemak voelen, dat ze zich veilig en geborgen voelen. Vanuit dit gevoel van veiligheid gaan ze op onderzoek uit, maken ze contact en ontwikkelen ze zich.

Om zich geborgen te voelen, moet een kind merken dat hij geaccepteerd wordt, dat we hem en zijn behoeften kennen, dat we hier op inspelen en dat hij op ons kan terugvallen. Daarnaast moet een kind structuur en duidelijkheid ervaren, weten waar hij aan toe is. Hieronder beschrijven we hoe we het bieden van veiligheid realiseren.

5.1. Wij vinden het belangrijk dat een kind vertrouwde gezichten om zich heen heeft

Wil een kind zich geborgen voelen, dan moet het zich gekend weten. Dit kan alleen als het kind opgevangen wordt door pedagogisch medewerkers die het kind kennen. Andersom is het ook belangrijk dat het kind de pedagogisch medewerkers kent, dat het bekende gezichten zijn waarvan hij weet dat hij ze kan vertrouwen.

Het is belangrijk dat kinderen het gevoel hebben onderdeel uit te maken van een groep, ergens bij te horen. Dit kan door andere kinderen te leren kennen, door met elkaar vertrouwd te raken, door relaties met elkaar aan te gaan. We realiseren dit op de volgende wijze:

De basisgroep

Op de verticale groepen worden kinderen opgevangen in vaste basisgroepen. Een kind 'behoort' tot een basisgroep. Bij deze groep horen ook vaste pedagogisch medewerkers. Elke groep bestaat uit gemiddeld vier vaste pedagogisch medewerkers. Als een kind zich geborgen voelt, kan een kind deze basisgroep als uitvalsbasis gebruiken bij het ontdekken van de buurgroep en de rest van de omgeving. Naast de pedagogisch medewerkers van de basisgroep, leert het kind dan ook andere pedagogisch medewerkers en andere kinderen kennen en raakt hiermee vertrouwd.

Vakanties van vaste pedagogisch medewerkers worden zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. We werken zo veel mogelijk met vaste invalkrachten op de groep. We proberen er voor te zorgen dat er altijd ten minste één vaste pedagogisch medewerker op de groep aanwezig is.

Verlaten van de basisgroep

De kinderen verlaten soms hun basisgroep om te gaan buurten bij de andere groep. Hier is gelegenheid voor op vaste momenten tijdens het dagprogramma. Dit staat uitgebreid beschreven verderop in het werkplan onder andere bij de dagindeling.

Daarnaast wordt er soms met een groepje kinderen, veelal de 'oudere' kinderen een activiteit gedaan in een andere ruimte. Deze activiteit wordt geleid door een pedagogisch

medewerker. Dit gebeurt op een vast tijdstip van de dag en de kinderen worden hier op voorbereid.

Wanneer een kind VVE-begeleiding heeft gaat hij mee met de VVE-begeleidster naar een andere ruimte in het gebouw. Dit gebeurt op vaste tijden.

5.2. Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen

Hoewel kinderen op de verticale groepen in, het woord zegt het al, groepen worden opgevangen, vinden we aandacht voor het individuele kind heel belangrijk. Elk kind is anders.

We respecteren en accepteren de eigenheid van kinderen. We nemen kinderen serieus en stimuleren de eigen inbreng van de kinderen. We benaderen de kinderen op positieve wijze.

Daar waar de 'eigenheid' van een kind anderen schade berokkent of belemmert, wordt deze begrensd. We realiseren dit op de volgende wijze:

Elk kind is van harte welkom op de verticale groep, we vinden het fijn als het er is en laten dit merken. We verwelkomen elk kind bij binnenkomst. We gaan naar het kind toe en maken een praatje. Ook verwelkomen we de ouders persoonlijk en vragen of er bijzonderheden zijn. We bieden de gelegenheid om contact te hebben met de pedagogisch medewerker.

Gedurende de dag nodigen we kinderen uit om contact te maken of hun verhaal te doen, we zijn geïnteresseerd in wat het kind bezighoudt. Om hiervoor gelegenheid te bieden, proberen we gedurende de dag voldoende rustmomenten in te bouwen.

We zijn er op attent dat we alle kinderen zien en horen. Zowel de kinderen die om aandacht vragen als de teruggetrokken kinderen. Als het kind ons iets vertelt kijken we het kind aan op ooghoogte van het kind. Als we zijn verhaal niet goed begrijpen vragen we door.

We houden rekening met verschillen in karakter en temperament.

Een teruggetrokken kind wordt weliswaar gestimuleerd om zich te uiten, maar dit gebeurt niet geforceerd. Een druk kind wordt afgeremd, maar niet volledig ingeperkt.

Verzorgmomenten (luier verschonen, fles geven, naar bed brengen, uit bed halen, aankleden etc.) zijn bij uitstek momenten waarop we individueel contact hebben met een kind. Deze mogelijkheden buiten we uit. Tijdens het verschonen bijvoorbeeld knuffelen we, lachen we, praten we met het kind, zingen we een liedje etc. Soms mogen één of twee kinderen helpen bij klusjes zoals was opvouwen, drinken maken, koekjes delen.

We geven veel positieve aandacht en waardering. We benoemen dat het kind iets goed doet of bepaalde dingen goed kan. We geven een complimentje, een aai over de bol. We reageren afhankelijk van de leeftijd enthousiast op pogingen om te gaan staan, kruipen, draaien, rennen, springen, huppelen of op werkstukjes van kind.

We treden de kinderen met warmte tegemoet. Lichamelijk contact speelt een belangrijke rol. We knuffelen en stoeien veel met de kinderen. We maken grapjes. We zorgen voor een warme, ontspannen sfeer. Dit doen we onder andere door de aankleding van de groep. Er wordt bewust muziek gebruikt om bij te dragen aan een warme en ontspannen sfeer. We zingen veel liedjes of draaien cd's met kinderliedjes.

Emoties van kinderen mogen er zijn. Dit geldt niet alleen voor gevoelens zoals blijdschap, vriendschap en trots, maar ook voor verwarring, verlegenheid, boosheid, verdriet of teleurstelling. Kinderen mogen best even boos zijn en dat uiten door te schreeuwen, huilen of heel boos kijken. Dit mag, zolang je er een ander geen pijn mee doet of overlast bezorgd. We benoemen gevoelens; leren een kind dingen waarmee hij zit onder woorden te brengen.

Bij de aankleding van de ruimte wordt gebruik gemaakt van materialen die voor kinderen (en ouders) herkenbaar zijn of die kinderen hebben gemaakt. In het kader van Piramide wordt er op de groepen gewerkt met projecten volgens een bepaald thema. Dit vind je ook terug in de aankleding van de groepsruimte en de hal.

In de ruimte hangen of staan (knutsel-)werkjes van de kinderen. Op de groepen hangen fotocollages met persoonlijke foto's van de kinderen, die door de ouders zijn gemaakt. Zo brengen we een stukje van thuis op de groep. De fotocollage wordt gebruikt om het wennen te vergemakkelijken en om met het kind over thuis te praten. Ook is het leuk om aan je groepsgenootjes foto's van thuis te laten zien en dit met hen te delen.

Kinderen mogen van huis spullen meenemen die horen bij het thema van het Piramideproject waar op dat moment mee gewerkt wordt. Deze spullen worden dan in de groep op de thematafel gelegd. Gedurende de dag wordt hier aandacht aan besteed door de pedagogisch medewerkers en kinderen mogen er mee spelen in de groep.

Ouders worden betrokken bij het thema door de 'ouderbrief' die zij voorafgaand aan het thema mee naar huis krijgen. Zo kunnen ouders samen met hun kind aandacht schenken aan het thema en weten ze waar hun kind op de groep mee bezig is. Baby's nemen nog niet actief deel aan de thema's maar worden er zijdelings bij betrokken.

5.3. Wij vinden het belangrijk in te spelen op behoeften van kinderen

Wil een kind zich bij ons prettig voelen, dan moeten we zijn behoeften kennen en hierop inspelen. Om dit maatwerk te kunnen realiseren, moeten we het kind goed begrijpen. De behoefte van elk kind is van invloed op de manier waarop we met hem omgaan, op ons aanbod en op de manier waarop we de groep 'aansturen'. We stimuleren de eigen inbreng van het kind en daar waar nodig, bieden we hulp, bescherming en steun, aangepast aan de behoefte van het kind. We realiseren dit op de volgende wijze:

We kijken en luisteren goed naar wat een kind ons te vertellen heeft, zowel verbaal als non-verbaal. Dit kijken en luisteren doen we eigenlijk de hele dag door, het is de basis van ons handelen naar kinderen.

Een tweejarig kind dat telkens ruzie maakt met andere kinderen wil misschien graag met andere kinderen spelen, maar weet niet goed hoe hij dit moet aanpakken. We kunnen hem hierbij helpen.

Wanneer een baby huult, proberen we erachter te komen wat hij nodig heeft: eten, rust, slaap, een schone luier, aandacht?

We zijn gericht op de belevingswereld van kinderen. We hebben oog voor zaken die voor het kind belangrijk zijn. We benoemen veranderingen, zoals dat het kind naar de kapper is geweest, nieuwe schoenen aanheeft etc.

Op moeilijke momenten zijn we vlak bij de kinderen. We nemen hier de tijd voor. Als het nodig is houden we een kind vast: bijvoorbeeld bij het uitzwaaien, bij het inslapen of als het troost nodig heeft. We hebben lichamelijk contact, bijvoorbeeld door een knuffel, een kus of een aai over de bol.

Situaties waarvan we voorzien dat deze voor het kind té spannend zijn, vangen we op. Als het nodig is, nemen we een kind in bescherming tegen zichzelf.

Een voorbeeld: Gijs is bezig met een puzzel die eigenlijk te moeilijk voor hem is. Hij wil deze persé zelf afmaken. De pedagogisch medewerker mag hem niet helpen, vindt hij. De pedagogisch medewerker ziet dat Gijs steeds bozer wordt omdat het niet lukt.

Desondanks kan hij niet besluiten om ermee te stoppen. Ze stelt Gijs voor om een andere keer verder te gaan met de puzzel en nu samen met haar een boekje uit te zoeken om voor te lezen.

Nog een voorbeeld: Een baby wil een speeltje pakken dat net buiten zijn bereik ligt en kan zich nog niet zelfstandig voortbewegen. Wanneer we zien dat dit het kind frustreert helpen we hierbij of halen we het kind uit de situatie.

Baby's bieden we nabijheid en regelmatig oogcontact. We zorgen ervoor dat zij ons Telkens kunnen zien of horen.

We bieden kinderen hulp die aangepast is aan de behoefte van het kind.

Een baby die net begint met het eten van brood geven we telkens een stukje brood. Een baby die al wat verder in zijn ontwikkeling is proberen we zelfstandig te laten eten of

met een beetje hulp van de pedagogisch medewerker. De grotere kinderen eten helemaal zelfstandig.

We stimuleren kinderen om zelf de jas aan te doen en leren ze hoe ze dit zelf kunnen doen. De kleinere kinderen helpen we een beetje en de grotere kinderen kunnen het helemaal zelf.

We geven de kinderen complimentjes omdat ze zo goed hun jas kunnen aantrekken. Bij een tweejarig kind maken we de knopen van de jas dicht. Een wat ouder kind stimuleren we om dit zelf te doen.

We stimuleren de kinderen zoveel mogelijk om zelf dingen te doen. De grotere kinderen kunnen zich al helemaal zelf uit kleden voor het naar bed gaan en de kleine kinderen kunnen al heel goed zelf hun schoenen uit doen.

We proberen op vragen en behoeften van kinderen in te gaan.

2 voorbeelden: Wanneer Joost en Tim nog niet naar binnen willen als de rest van hun basisgroep naar binnengaat na het buitenspelen, mogen zij als het dagprogramma het toelaat nog wat langer buiten spelen met de andere groep die nog buiten is.

Jasper wil graag met Benthe van de andere groep spelen. We overleggen met de pedagogisch medewerkers van de groep van Benthe of dat mogelijk is en laten ze vervolgens samen spelen.

Dit gebeurt ook wanneer de 'oudste' kinderen een beetje uitgekeken zijn op hun eigen groep, of alle vriendjes en vriendinnetjes inmiddels 4 zijn geworden en afscheid hebben genomen van de groep. We laten deze kinderen buurten op de naastgelegen groep. Vaak vinden ze weer nieuwe uitdagingen op de andere groep en er zijn ook weer nieuwe vriendjes en vriendinnetjes om mee te spelen.

Regelmatig worden kinderen betrokken bij de keuze voor een gezamenlijke activiteit op de groep zoals kleien, een spelletje doen.

We stimuleren kinderen mee te doen met een activiteit. Maar we vinden het prima als een kind zich een keer wil terugtrekken en in z'n eentje wil spelen.

Er zijn hoekjes op de groep om je terug te trekken en waar kinderen hun eigen spel kunnen spelen.

We bieden gedurende de dag allerlei activiteiten aan vanuit het Piramideproject en het daarbij behorende thema waar we op dat moment mee werken. Kinderen krijgen de kans om te ontdekken en ontwikkelen op hun eigen manier en naar hun eigen vermogen.

We kunnen niet altijd ingaan op de keuze van een kind. In deze gevallen proberen we uit te leggen waarom dit niet kan. Als het mogelijk is, bieden we een tussenoplossing of alternatief.

Aan Pepijn die 'echt niet meer hoeft te slapen' wordt voorgesteld dan even te rusten op de kussens. Kim die geen melk lust, hoeft geen hele beker melk op te drinken, maar wordt gevraagd om dan maar een klein slokje te proberen.

5.4. We vinden het belangrijk dat een kind ritme en structuur ervaart

Naast een gevoel van geborgenheid, hebben kinderen behoefte aan structuur en duidelijkheid. Dit biedt houvast, voorspelbaarheid en het weten waar ze aan toe zijn. In deze zin is duidelijkheid heel belangrijk voor het gevoel van veiligheid van kinderen. Wij realiseren dit op de volgende wijze:

We hanteren een voor het kind herkenbare dagindeling met daarin als rode draad verweven het Piramideprogramma. Deze ziet er als volgt uit:
(Voor de baby's wijkt dit af. Zij volgen hun eigen ritme tenzij het mogelijk is om dit aan te laten sluiten op het ritme van de groep.)

Het dagritme

- tussen **8.00 uur en 9.00 uur** komen de kinderen binnen en mogen ze vrij spelen of aan tafel een activiteit doen zoals puzzelen. We begroeten alle kinderen en ouders persoonlijk en nemen hier de tijd voor.
- om **9.15 uur** gaan we met de kinderen opruimen. We zingen daarbij het liedje "wij gaan opruimen". Een van de pedagogisch medewerkers maakt fruit en drinken klaar terwijl de andere pedagogisch medewerker de kinderen helpt met opruimen en eventueel naar de wc gaan.
- om **9.30 uur** gaan de kinderen aan tafel zitten en beginnen we met het zingen van een welkomstliedje. Op de meeste groepen is dit het liedje: "goeiemorgen allemaal". Daarna start de groepsexploratie. Dit is een activiteit die te maken heeft met het thema van het Piramideproject waar op dat moment mee wordt gewerkt. Tijdens de groepsexploratie worden de onderwerpen van het thema verkend.
Vervolgens gaan de kinderen fruit eten en roosvicee drinken. Voordat we gaan eten zingen we altijd het liedje "smakelijk eten, smakelijk drinken".
- na het fruitmoment gaan op de meeste groepen de kinderen naar de wc of worden verschoond.
- om **10.30 uur** is er een verwerkingsactiviteit met de kinderen die aansluit op het thema. Deze activiteit biedt allerlei spelletjes en activiteiten om het thema te verwerken. Daarnaast gaan we, als het weer het toelaat, buiten spelen. Ook is er de mogelijkheid voor de kinderen om even te gaan buurten op de andere groep.
- om **11.20 uur** gaan we samen opruimen. We zingen daarbij weer het opruimlied. Daarna gaan alle kinderen handen wassen en de 'grote' kinderen nog een keer plassen om vervolgens aan tafel te gaan zitten. Een van de pedagogisch medewerkers begeleidt de kinderen daarbij. De andere pedagogisch medewerker zet het brood klaar en dekt de tafel. Meestal mogen twee kinderen daarbij helpen, de zogenaamde hulpjes. Als we allemaal aan tafel zitten en de tafel is gedekt mogen de kinderen al dan niet met hulp van de pedagogisch medewerkers

een boterham gaan smeren. Als alle kinderen hun boterham gesmeerd hebben zingen we het liedje 'smakelijk eten'. Daarna beginnen we gezamenlijk met eten. We hebben de afspraak gemaakt dat kinderen op een verticale groep maximaal 3 boterhammen mogen eten. De eerste boterham in principe met hartig beleg. Het beleg van de andere boterhammen mogen kinderen zelf kiezen.

- tegen **12.00 uur** gaan alle kinderen naar de wc, of worden verschoond. De kinderen die naar bed gaan worden klaargemaakt om te gaan slapen. We nemen hier de tijd voor. We stimuleren de kinderen om zich zelf uit te kleden en daar waar nodig helpen we een handje. Daarna worden ze door een van de pedagogisch medewerkers naar bed gebracht. Een eventueel eigen knuffeltje of speen gaat ook mee. Het kind wordt lekker toegestopt en we geven het kind een knuffel of kus voor het gaat slapen. De baby's gaan vaak twee keer op een dag naar bed. Ook hierbij volgen we het ritme van het kind.
Tussen 13.00 uur en 15.00 uur houden de pedagogisch medewerkers om beurten pauze en mogen de kinderen die niet naar bed gaan vrij spelen. Ook is er dan vaak tijd om even een spelletje te doen met de oudere kinderen of een Piramide-activiteit.
- om ongeveer **14.30 uur** worden de kinderen weer uit bed gehaald en gaan we gezamenlijk aan tafel en houden we net als 's morgens een groepsexploratie en een fruitmoment.
- daarna is er vaak een verwerkingsactiviteit voor de kinderen. Ook wordt er nog weer even buiten gespeeld als het weer het toelaat.
- om **16.30 uur** worden alle kinderen weer verschoond of ze gaan naar de wc. Daarna gaan we weer aan tafel. Sommige kinderen eten warm en de andere kinderen eten een koekje en drinken roosvicee. De baby's krijgen tussendoor een fles of een hapje afhankelijk van hun eigen ritme. Ook is het erg belangrijk om in te kunnen spelen op de signalen die baby's geven. Heeft het kind honger, dorst, slaap, of is er behoefte aan troost of even knuffelen.
- tussen **16.30 uur en 18.00 uur** worden de kinderen weer opgehaald.

We kiezen ervoor om kinderen gezonde voeding aan te bieden. Dat wil zeggen dat we kiezen voor fruit, bruin brood, variatie in beleg en als tussendoortje rozijntjes, volkoren biskwie, ontbijtkoek, liga of een soepstengel. De kinderen krijgen roosvicee, diksap en melk te drinken.

Als kinderen op de groep willen trakteren vragen we ouders bij voorkeur een kleine en gezonde traktatie mee te geven.

Piramide

Piramide is opgebouwd rond projecten. Een Piramideproject is een geheel van activiteiten waarin één ontwikkelingsgebied centraal staat en de andere ontwikkelingsgebieden ondersteunend werken. Elk project is gekoppeld aan een thema en duurt ongeveer vier weken. De activiteiten die bij het project horen worden uitgevoerd in vier fasen: Oriënteren, Demonstreren, Verbreden en Verdiepen. Ieder jaar komen dezelfde thema's

aan bod. We passen het niveau aan aan de leeftijd/ niveau van het kind. De thema's van de projecten zijn heel verschillend, maar ze hebben één ding gemeen: ze zijn afkomstig uit de wereld van kinderen. In de projecten vinden we allerlei activiteiten, toepassingen, ideeën, spelletjes, liedjes en natuurlijk een veelheid aan verwerkingsmogelijkheden. De basis van ieder project is een netwerk van begrippen. Deze begrippen gebruiken we eerst bij het Spelprogramma. Bij het Groepsprogramma en bij het VVE-programma kunnen we de begrippen gebruiken in de activiteiten en in de woordenschatuitbreiding. De basisbegrippen kunt we aan het eind toetsen.

De drie projectweken zijn in fases opgebouwd en zien er als volgt uit:

- Week 1 oriënteren
- Week 2 demonstreren
- Week 3 verbreden
- Week 4 verdiepen

In de oriëntatiefase maken de kinderen kennis met het onderwerp van het thema. Tijdens het demonstreren worden heldere voorbeelden gegeven.

De volgende fase is het verbreden. Daar geven we meer voorbeelden en gaan we onderling vergelijken. Bijvoorbeeld door het benoemen van overeenkomsten en verschillen.

Na het verbreden wordt het onderwerp verder uitgediept in de fase verdiepen. Bijvoorbeeld door de kinderen dingen uit te laten beelden.

Door de dag heen spelen, werken en leren kinderen zelfstandig en nemen zij deel aan grote en kleine kringactiviteiten. Tijdens de kringactiviteit onderzoekt de pedagogisch medewerker samen met de kinderen onderdelen van het thema. De hele dag door worden de kinderen in hun ontwikkeling gestimuleerd via spel in de hoeken, het maken werkjes (van puzzels tot knutselwerkjes) en tijdens de kringactiviteiten. Kinderen krijgen gedurende de dag individuele ondersteuning en begeleiding indien dit gewenst en mogelijk is. De ontwikkeling van de kinderen wordt naast de dagelijkse observaties gevolgd aan de hand van het ontwikkelingsvolgmodel. Het Piramideprogramma biedt extra mogelijkheden voor zowel pientere kinderen als kinderen met een (dreigende) ontwikkelingsachterstand. De ouders worden door middel van ouderbrieven en ouderavonden actief betrokken bij het Piramideprogramma. Hierdoor is de cirkel ouder - kind - pedagogisch medewerker rond, waardoor de ontwikkelingskansen van kinderen maximaal benut worden.

Jaarplanning

Naast een vaste dagindeling hebben we ook een jaarplanning (jaarrooster). Per week ligt vast waar we aan werken. De opbouw is gemaakt aan de hand van de Piramideprojecten. Per project komen een aantal ontwikkelingsgebieden sterk aan bod. (een aantal voorbeelden van projecten zijn: welkom, met als thema welkom in de groep, kleur en vorm met als thema naar de speelgoedwinkel, kleding met als thema wat doe ik aan) Het is dus belangrijk om in de jaarplanning alle projecten op te nemen willen we alle

ontwikkelingsgebieden uitgebreid aan bod laten komen. De opbouw van de cyclus ziet er als volgt uit: een voorbereidende week, vier projectweken en een rustweek.

De activiteitenweek wordt voorbereid door de activiteitencommissie. De activiteiten worden uitgevoerd door de pedagogisch medewerkers van de verticale groepen en vinden plaats op de eigen locatie.

De activiteitencommissie bestaat uit twee pedagogisch medewerkers die belast zijn met het uitwerken van gezamenlijke activiteiten en vervolgens coördineren zij de uitvoering van de activiteiten.

Rituelen

We vieren bepaalde gebeurtenissen, zoals verjaardagen, of het afscheid van een kind, op een speciale manier. Dat ziet er als volgt uit: De groep wordt versierd. Bij binnenkomst van het kind op de groep, wordt hij gefeliciteerd door de pedagogisch medewerkers. "Het feestje" begint meestal om 9.30 uur. We gaan dan met alle kinderen aan tafel zitten. Het jarige kind mag op een speciale stoel zitten. Er wordt een hoed voor hem gemaakt en het kind mag zelf de kleur kiezen. Tijdens het feestje worden er allerlei liedjes gezongen die betrekking hebben op de verjaardag of het afscheid van het kind. Daarna mag hij de kaarsjes op een speciaal aanwezige taart uitblazen. Het kind mag een traktatie meenemen van huis en uitdelen.

Als het kind afscheid neemt van de groep krijgt hij een diploma, een map met werkjes die hij zelf gemaakt heeft en een door hem zelfgeverfde tas mee naar huis als aandenken aan zijn tijd op de verticale groep.

Dit zijn rituelen van een verticale groep en komen telkens terug. Rituelen zijn voor kinderen heel belangrijk. Vaak ontstaan rituelen mede door de inbreng van de kinderen.

5.5. We vinden het belangrijk dat een kind weet welke regels en afspraken er op de verticale groep gelden

Dit is belangrijk voor een gevoel van houvast, het weten waar de grenzen liggen. Wij realiseren dit op de volgende wijze:

We houden deze regels zoveel mogelijk beperkt, zodat een kind de regels kan blijven overzien en zodat het kind voldoende ruimte houdt om te experimenteren en ontdekken. Regels die overbodig blijken te zijn, schaffen we af.

We proberen de regels binnen de groep zo goed mogelijk af te stemmen op de regels van de naastgelegen groep.

Uiteraard gelden voor de jongere kinderen andere regels dan voor de oudere en verwachten we van een baby nog niet dat hij zich aan de regels houdt.

We geven zelf het goede voorbeeld. We herhalen regelmatig de regels.

We proberen de regels consequent te hanteren, maar zijn flexibel indien de situatie het toelaat. Uitzonderingen worden als zodanig benoemd. Regels zijn bijvoorbeeld: niet slaan, niet bijten, elkaar geen pijn doen, geen materialen kapot maken, niet schreeuwen in de groep, helpen met opruimen.

Een kind dat we aanspreken op grensoverschrijdend gedrag, kijken we aan en spreken we rustig aan. Het ongewenste gedrag wordt benoemd en er wordt uitgelegd waarom dit ongewenst is.

Indien mogelijk bieden we het kind liever een alternatief, dan dat we het gedrag verbieden. Bij een kind dat moeite heeft zich aan een afspraak te houden, benoemen en 'belonen' we positief gedrag van een kind. Een kind dat zich herhaalde malen bewust niet aan een belangrijke afspraak houdt, halen we kort uit de situatie. We zetten het bijvoorbeeld even op een stoeltje of in de bank. Daarna bespreken we de gebeurtenis met het kind. We zorgen ervoor dat we het weer 'goed maken'.

We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van de belangrijkste regels die voor kinderen gelden. er zijn op elke groep 'huisregels' aanwezig die ouders kunnen inzien. Daarnaast worden ouders geïnformeerd tijdens het kennismakingsgesprek over de regels van de groep en ook in de loop van de opvangperiode door de pedagogisch medewerkers.

De regels en afspraken hebben vrijwel allemaal te maken met:

- fysieke veiligheid en hygiëne,
- respect voor zichzelf, voor elkaar en voor de omgeving,
- het aanleren van de gebruikelijke omgangsvormen,
- het handhaven van rust en een plezierige sfeer in de groep.

Regels worden geregeld onderling besproken door de pedagogisch medewerkers. Nieuwe inzichten of een verandering in ruimte, materialen of groepssamenstelling kunnen aanpassing van regels nodig maken. Bijvoorbeeld: wanneer we een themahoek creëren, maken we met de kinderen de afspraak waar de materialen die bij dat thema horen moeten worden opgeruimd. Als we de hoek weer weghalen vervallen die afspraken/regels. Per ruimte zijn er ook verschillende regels. Zo mogen kinderen op de groep niet rennen terwijl ze dit buiten wel mogen. Soms is een vraag van een ouder aanleiding om bepaalde regels tegen het licht te houden. In onze regels proberen we rekening te houden met waarden van ouders.

5.6. We vinden het belangrijk dat ook de ruimte voor een kind veilig en overzichtelijk is

Een overzichtelijke, duidelijk ingedeelde ruimte draagt bij aan het gevoel van veiligheid van een kind. Bovendien is het een voorwaarde om in de ruimte zijn eigen weg te kunnen vinden. Wij realiseren dit op de volgende wijze:

We houden ons aan de GGD-eisen op het gebied van veiligheid en hygiëne. Ieder jaar houden we een risico-inventarisatie en evaluatie. Naar aanleiding van de uitkomsten worden aanpassingen gedaan.

Kinderen slapen zoveel mogelijk in hetzelfde eigen bedje.

De meeste kinderen hebben een eigen vakje of mandje voor luiers, reservekleding en een knuffel of speen.

De ruimtes zijn overzichtelijk ingericht volgens de Piramideprogramma, met herkenbare speelhoeken. Spelmateriaal hebben een vaste plaats. Door de ruimte regelmatig op te ruimen, houden we de ruimte overzichtelijk.

5.7. Wij vinden een goed contact met ouders belangrijk

In het belang van een goede begeleiding van het kind investeren we in een goed contact met ouders. Ook ouders moeten zich welkom kunnen voelen op de verticale groep. We realiseren dit op de volgende wijze:

Op de verticale groepen worden bij binnenkomst allereerst de kinderen begroet door de pedagogisch medewerker. Dit doet zij op ooghoogte van het kind. Niet alleen de kinderen worden begroet, maar nadrukkelijk ook de ouders worden welkom geheten.

Gevoelens van ouders nemen we serieus. Een ouder die ongerust is, wordt uitgenodigd tussen de middag even te bellen om te horen hoe het gaat.

We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van hoe het op de groep toegaat en hoe de dag voor het kind verlopen is. Wanneer de kinderen gebracht en gehaald worden maken we tijd voor een gesprekje.

We zijn eerlijk naar ouders, ook over minder leuke gebeurtenissen waarbij het kind betrokken is.

We nemen aan het eind van de dag altijd even de tijd om met de ouders de dag op de groep door te nemen en te vertellen hoe het met hun kind is gegaan.

Van ouders horen we graag eventuele bijzonderheden over het kind waar we op de groep rekening mee kunnen houden.

Voor de baby's van nul tot een jaar wordt gebruik gemaakt van een contactschijf. Hierin worden slaap- en voedingstijden genoteerd en ook de bijzonderheden van die dag. We verwachten van ouders dat ze zelf de bijzonderheden van thuis noteren en het voedingsschema.

Koffie-uurtje

3 keer per jaar is er een koffie-uurtje voor ouders. Er is dan een week lang de gelegenheid om 's morgens tussen 8.00 uur en 9.00 uur koffie of thee te drinken op de groep. De pedagogisch medewerkers verwelkomen de ouders en kinderen en bieden de ouders koffie of thee aan. Terwijl de ouders koffie drinken in de groep, hebben ze de tijd om te zien hoe hun kinderen spelen in de groep of om even samen met de kinderen te spelen. Ook kunnen ze uitgebreider contact hebben met de pedagogisch medewerkers en bekijken welke activiteiten er worden gedaan. De bedoeling van het koffie-uurtje is om een thuisgevoel te creëren waardoor ouders zich vrijer voelen om wat te vertellen.

6. Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de persoonlijke competentie

Elk kind heeft een eigen karakter, eigen mogelijkheden. Ieder kind ontwikkelt zich in een eigen tempo, op een eigen manier. Ieder kind heeft de 'drang' om zich te ontwikkelen. 'Sneller' is niet 'beter'. We zijn er van overtuigd dat wanneer een kind ergens aandacht voor heeft, het spelenderwijs en met veel plezier leert. Dit betekent voor ons dat wij goed moeten kijken naar de leefwereld van een kind, waar het behoefte aan heeft, waar het mee bezig is, en welke betekenis dit voor het kind heeft. Het initiatief van kinderen, de keuzes die zij maken, vinden wij erg belangrijk. Wij proberen hier waar mogelijk op in te spelen.

Een behoefte van kinderen is niet persé een letterlijk uitgesproken behoefte ('mogen we kleien?'), maar is bij jonge kinderen vaak een inschatting van de pedagogisch medewerkers. Een voorbeeld. Pedagogisch medewerkers kunnen besluiten met een groep kinderen die druk zijn en binnen hun energie niet kwijt kunnen, extra naar buiten te gaan. Nog een voorbeeld: een baby ligt in de box en huilt. Wat is er aan de hand. De pedagogisch medewerker kijkt goed en ziet dat de baby zich verveelt. De pedagogisch medewerker kan nu besluiten om de baby op de grond te leggen zodat zijn wereld wordt vergroot en hij meer uitdaging heeft.

Om kinderen de kans te geven al hun mogelijkheden te ontplooien, hebben wij een breed aanbod. We stimuleren de kinderen hiervan gebruik te maken.

Hieronder beschrijven we hoe we de persoonlijke competentie stimuleren.

6.1. We vinden het belangrijk dat een kind wordt uitgedaagd en gestimuleerd om de eigen mogelijkheden te leren kennen en zich breed te ontwikkelen

Wij realiseren dat op de volgende wijze: pedagogisch medewerkers hebben een heel belangrijke rol als het gaat om het stimuleren en uitdagen van kinderen. Het initiatief van de pedagogisch medewerkers is nodig om kinderen nieuwe dingen te leren.

Pedagogisch medewerkers gebruiken hier onder andere de Piramideprojecten voor.

Een groot deel van de tijd gaan kinderen hun eigen gang op de verticale groep. De pedagogisch medewerkers 'sturen' hierin door o.a. het aanbieden van materialen, inrichting van de ruimte en het aanbieden van activiteiten. We bieden een rijke speelomgeving aan. Kinderen worden gestimuleerd om zelf initiatieven te nemen en zelf keuzes te maken in hun spel en activiteiten. Dit gebeurt door een rijke en stimulerende speelleeromgeving te bieden.

Samendoen en samenspelen is leuk en ondersteunt de ontwikkeling. Kinderen kijken naar elkaar, leren van en met elkaar, doen elkaar na, stimuleren elkaar. De kind-kind interactie heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen. Dit geldt voor alle bezigheden. Voor 'vrij spelen' en voor aangeboden activiteiten. Uit zichzelf zien we kinderen vaak in kleine groepjes spelen. Ook de activiteiten richten we op groepen: op de basisgroep, op de kinderen van de basisgroep en de naastgelegen groep die aan de activiteit mee willen doen, of op een groepje kinderen van een bepaalde leeftijd of ontwikkelingsniveau (jonge kinderen kunnen het best geconcentreerd ergens mee bezig zijn in een klein groepje). Met de baby's worden vaak individueel activiteiten gedaan (knuffelen, schootspelletjes, rollen met de bal).

We sluiten aan bij de ontwikkeling, ideeën, interesse en leefwereld van het kind. Hierdoor stimuleren we een gevoel van betrokkenheid bij waar de kinderen mee bezig zijn. Betrokkenheid is voorwaarde voor leren en ontwikkeling.

Kinderen beleven soms veel meer aan materialen dan waar het in eerste instantie voor bedoeld is. Zo worden stoelen een trein, doeken worden inpakpapier en blokken worden etenswaren. Om te kunnen zien wat het materiaal voor een kind betekent, krijgen kinderen in principe de ruimte om op hun eigen manier aan de gang te gaan. Op deze manier geven we kinderen een actieve rol. Bemoeienis van de pedagogisch medewerkers is in eerste instantie vaak niet nodig, kan zelfs verstorend werken.

Doordat we met Piramideprojecten werken bieden we iedere zes weken nieuw materiaal aan dat hoort bij het thema van dat project. Daardoor blijft er variatie in spel.

De pedagogisch medewerker kijkt en geeft indien nodig een nieuwe impuls aan het spel of de bezigheid. Uitgangspunt hierbij is de vraag of je als pedagogisch medewerker iets kunt toevoegen aan het spel of aan ontdekkingen die een kind doet, en zo ja, wat je wilt toevoegen.

We kunnen door zelf even mee te spelen het spel een andere wending geven. We kunnen zelf met materialen aan de gang gaan en praten over wat we doen. "Hoe werkt dit nu eigenlijk?" We kunnen kinderen stimuleren een bepaald element verder uit te diepen door bijvoorbeeld het aanbieden van materiaal.

We stimuleren samenspel tussen kinderen door ze samen in de hoeken te laten spelen, te observeren en eventueel het contact te sturen.

Door de hele dag goed te kijken en observeren weten we wat kinderen nodig hebben en dit bieden we aan.

We bieden niet teveel materiaal tegelijk aan maar wisselen vaak af. Ook ruilen we regelmatig van materiaal met de andere groep of we gaan met een aantal kinderen buurten in de naastgelegen groep.

We kunnen vragen stellen over het materiaal, zoals "Hoe ziet het eruit?" en "Wat kun je ermee doen?" We kunnen het kind uitdagen iets nieuws te proberen of het op een andere manier te doen ("Als je het nu eens zo probeert, wat gebeurt er dan?", "Als we dit er nu eens bijpakken").

Door de ervaringen of capaciteiten van een kind te benoemen ("Dat voelt lekker zacht!" of: "Hè, wat gebeurt er nu? De auto rolt naar beneden!") en de pogingen van het kind aan te moedigen ("Wat kun jij dat goed!"), stimuleren we het kind om zijn ervaringen uit te breiden en nieuwe dingen te blijven proberen. Dit doen we ook door informatie of uitleg te geven: beknopt en duidelijk en afgestemd op het niveau en de activiteit van het kind / de kinderen.

Als kinderen niet uit zichzelf gaan spelen zal de pedagogisch medewerker een kind of een groepje kinderen uitlokken om met iets te gaan spelen. Dit kan bijvoorbeeld door zelf iets te gaan doen en de kinderen hierbij te betrekken. Bijvoorbeeld op je rug liggen en met je benen in de lucht fietsen.

Kinderen hoeven niet de hele dag intensief te spelen. Een kind dat moe is, zin heeft om uit te rusten of even alleen maar naar de andere kinderen wil kijken, krijgt daartoe de gelegenheid.

Door baby's in de box, wipstoeltje aan tafel, op de grond etc. neer te zetten / leggen bepalen pedagogisch medewerkers de uitdaging die baby's ervaren. De pedagogisch medewerkers zijn er op attent dat baby's niet ongemerkt te lang zitten (aan tafel of in een wipstoel ('uitbuiken')), maar dat ze voldoende gelegenheid hebben om hun eigen mogelijkheden en de omgeving te verkennen.

Een kind dat zich in het spel niet ontwikkelt, proberen we stapje voor stapje te stimuleren om zijn spel verder uit te breiden. Bijvoorbeeld een kind dat alleen met autootjes wil spelen, en hierin blijft hangen, geen ontwikkeling in het spel laat zien, proberen we te bewegen dit spel samen met anderen te spelen of om te spelen dat het kind zelf een auto is die heel hard rijdt.

Als na verloop van tijd blijkt dat er geen vooruitgang in de spelontwikkeling zit dan is er ook nog de mogelijkheid om het kind VVE-begeleiding te bieden. (Zie hoofdstuk 2). Dit geldt ook voor andere ontwikkelingsachterstanden.

We bieden gericht activiteiten aan. Bijvoorbeeld om nieuw materiaal te introduceren, de sfeer te doorbreken of omdat het onderdeel van een structuur is. Zo wordt er vanuit Piramide gewerkt met een gestructureerd aanbod van activiteiten gebaseerd op het thema van het Piramideproject waar op dat moment mee wordt gewerkt. Er wordt van te voren een programma aan activiteiten samengesteld die bij dit thema horen. Doel van het werken met thema's, is de kinderen vertrouwd te maken met de inhoud van het thema. Door constant met hetzelfde onderwerp bezig te zijn op verschillende manieren, merk je dat kinderen steeds meer gaan herkennen en weten. Dit scheidt zelfvertrouwen.

Er worden kleine activiteiten gedaan zoals een dansspelletje of een gezelschapsspel tot grote thema-activiteiten zoals poppenkast. Georganiseerde activiteiten zijn de groepsexploratie tijdens de kring en de verwerkingsactiviteit. (zie hoofdstuk 5)

Een andere activiteit die onderdeel is van de structuur, is de activiteitenweek die elke zes weken wordt voorbereid door de activiteitencommissie en georganiseerd door de pedagogisch medewerkers. Deze week wordt georganiseerd beide groepen tegelijk en sluit aan op het thema van het Piramideproject waar de groepen mee werken.

Ook proberen we in te spelen op de interesse en behoeften van de kinderen. Kinderen mogen bijvoorbeeld als ze dat willen een werkje maken voor hun jarige papa of mama.

We proberen de activiteiten van kinderen niet abrupt te onderbreken. Als het spel van een kind onderbroken moet worden omdat er bijna een andere activiteit wordt gestart, bereiden we het kind daarop voor: "We gaan zo meteen aan tafel liedjes zingen, je kan dus nog even spelen, maar dan gaan we opruimen".

Als we gaan opruimen zingen we het liedje: 'Wij gaan opruimen'. Ook dit is een duidelijk afgebakende activiteit die telkens weer terugkomt.

Ontwikkelingsgebieden

Het Piramideprogramma richt zich op acht ontwikkelingsgebieden. Deze ontwikkelingsgebieden vormen de inhoud van het spel (de speelleeromgeving) en van de projectthema's. Alle ontwikkelingsgebieden komen evenwichtig én in samenhang aan bod. Kinderen breiden bijvoorbeeld hun woordenschat uit en ze leren tellen, maar ze leren ook om prettig om te gaan met elkaar en plezier te hebben in het spel. Hieronder de acht ontwikkelingsgebieden.

1 Persoonlijkheidsontwikkeling

Zelfredzaamheid, zelfvertrouwen, zelfstandigheid, zelfcontrole en doorzettingsvermogen. Piramide legt de basis. Zo groeien kinderen op tot zelfstandige individuen.

2 Sociaal-emotionele ontwikkeling

Leren omgaan met zowel de eigen gevoelens als die van anderen. Piramide stimuleert een sociale en emotioneel ontwikkelde persoonlijkheid.

3 Ontwikkeling van de waarneming

Voelen, proeven, ruiken, zien en horen. Piramide stimuleert kinderen al hun zintuigen te gebruiken. Een belangrijke voorwaarde om de wereld te ontdekken.

4 Taalontwikkeling en ontwikkeling van lezen

Communiceren met kinderen én volwassenen, de woordenschat uitbreiden, interactief voorlezen. Piramide nodigt kinderen uit om te praten en bereidt ze voor op het leren

lezen. De taallijn VVE is in het Piramideprogramma verwerkt.

5 Denkontwikkeling en ontwikkeling van rekenen

Ordenen van kleuren en vormen, classificeren, seriëren, maar ook omgaan met getallen, tellen en vergelijken. Piramide bereidt de kinderen voor op het leren rekenen.

6 Oriëntatie op ruimte en tijd en wereldverkenning

Benoemen van lichaamsdelen, de kamers in een huis, de buurt of op reis gaan. Met de thema's van Piramide exploreren kinderen de wereld om hen heen. Ook krijgen ze besef van volgorden waarin gebeurtenissen plaatsvinden.

7 Motorische ontwikkeling en ontwikkeling van het schrijven

Grote en kleine motorische vaardigheden. Piramide laat kinderen springen, mikken en dansen, maar ook omgaan met stiften, potloden, schaar en bereidt kinderen tevens voor op het schrijven van letters en cijfers.

8 Creatieve ontwikkeling

Muzikale en beeldende ontwikkeling. Piramide stimuleert de creativiteit door samen muziek te maken en te beleven en door te dansen. De kinderen werken aan hun beeldende ontwikkeling door op een creatieve manier met thema's als kleur, vorm, licht en ruimte bezig te zijn. Technisch leren ze diverse materialen hanteren, zoals klei, verf, papier of textiel, tot en met kleur, vorm, licht en ruimte.

Materialen en activiteiten

We letten er op dat de materialen en activiteiten die we aanbieden aangepast zijn aan het niveau en de leefwereld van de kinderen die we opvangen en betrekking hebben op de 8 ontwikkelingsgebieden.

Hoofd, hand, hart

Vanuit Piramide spreken we ook wel over hoofd, hand, hart. Namelijk:

- hoofd: de cognitieve intelligentie ofwel de taalontwikkeling, de denkontwikkeling, de oriëntatie op ruimte;
- hand: de fysieke intelligentie ofwel de ontwikkeling van waarneming, de motorische ontwikkeling en de creatieve ontwikkeling;
- hart: de emotionele intelligentie ofwel de persoonlijkheidsontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Kinderen bezitten deze intelligenties in verschillende mate. We onderscheiden deze intelligenties om voor ieder kind een evenwichtig ontwikkelingstraject te bieden, waarvan alle drie intelligenties deel uitmaken.

De ontwikkelingsgebieden zijn in de praktijk nauw met elkaar verbonden. Een scheiding hierin maken is per definitie kunstmatig. Om toch een indruk te geven van de materialen

die we gebruiken en de activiteiten die we met de kinderen doen, volgen hieronder een aantal voorbeelden, ingedeeld per intelligentie.

Veel materialen sluiten aan bij de thema's waar van uit de Piramideprojecten mee wordt gewerkt. Per thema worden er materialen in de groep gezet die te maken hebben met dat thema en na afsluiting weer verwijderd zodat het aantal materialen op de groep voor kinderen overzichtelijk blijft, er een verband is met het thema en er steeds nieuw aanbod is.

Hoofd: de cognitieve intelligentie

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de cognitieve intelligentie stimuleren is ontwikkelingsmateriaal: boekjes die aansluiten bij hetgeen de kinderen mee bezig zijn, uitleggen van verbanden en gebeurtenissen (Joris is verdrietig, want hij was gevallen en deed zich pijn, de straat is nat want het heeft geregend), memory, lotto, puzzels, opdrachtjes zoals: "Kun jij mij dat kleine kopje geven?", " Wat ligt er onder de kast?", " Kun je mij de rode kwast geven?", " Welk van de twee is het grootste, zwaarste?" etc. Kinderen laten voelen aan één of meer voorwerpen onder een doek. Ingaan op vragen van kinderen.

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de taalontwikkeling stimuleren: boekjes, liedjes (veel herhaling is essentieel), maar vooral heel veel praten over wat de pedagogisch medewerkers doen of wat het kind doet, ziet of meemaakt en het voeren van gesprekje met een of meerdere kinderen. Bij het praten met elkaar is het beurten geven (kinderen om de beurt uitnodigen iets te vertellen of in een één op één contact het kind voldoende tijd en ruimte geven om te reageren) een belangrijk aspect. Ook zorgen we voor een rijk aanbod van taal. We benoemen alles wat we doen hard op.

Hand: de fysieke intelligentie

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de fysieke intelligentie stimuleren: een kind op een plek neerzetten waar het zich kan optrekken, 'klap eens in de handjes', bal overrollen of overgooien, dansen, bewegingsspelletjes, voetballen, allerlei materialen die verschillend aanvoelen of die rammelen (plastic huishoudmateriaal is hiervoor heel geschikt) , duwkar, poppenwagen, klimhuis, glijbaan, loopauto, ballenbak, dozen om in te klimmen of in te kruipen, grote blokken, grote kussens om mee te bouwen en op te klimmen, kleien, op grote vellen vingerverven, tekenen met dikke potloden, stiften, kralen rijgen, scharen, insteekmozaïek, duplo, nopper, poppenhuis, stoepkrijten, rennen, knippen, fietsen, springen, zandbak, schommel, zwembadje, een baby op een mat leggen, een baby stimuleren om te rollen, een speelgoedje net buiten bereik van een baby leggen die al bijna kan kruipen, stapelbakjes, etc.

Voorbeelden van materialen en activiteiten die de creatieve ontwikkeling stimuleren: werken met sensorisch materiaal zoals klei, (vinger-)verf, restmaterialen, knutselmateriaal. Fantasiespel met gebruik van verkleedkleding, grote en kleine dozen, lappen, takken, muziekinstrumentjes, 'dansen'.

Bij knutselen gaat het ons niet om het resultaat, maar om het proces: het ontdekken, het plezier dat een kind heeft in het bezig zijn met verschillende materialen. Waar nodig ondersteunen we het kind bij het knutselen, bijvoorbeeld door het geven van tips.

Hart: de emotionele intelligentie

Fantasie- en rollenspel is belangrijk voor de ontwikkeling van de emotionele intelligentie.

Materialen die we hiervoor gebruiken zijn bijvoorbeeld verkleedkleden, handtassen, kleden en lakens om bijvoorbeeld een 'tent' te maken, poppen, garage met auto's, speeldieren, winkelspullen, telefoons, kist met poetsspulletjes, sleutelbos. We gebruiken hiervoor zo 'echt' mogelijke materialen. Deze materialen zijn herkenbaar, spreken kinderen aan en ondersteunt ze bij het inleven in het rollenspel. Soms kiezen we bewust niet voor echte-, maar voor nepmaterialen. Deze zijn vaak veiliger dan de variant uit het echte leven.

Inrichting / speelleeromgeving

De basis voor een effectief speel- en leerproces is een uitdagende speelleeromgeving. Zo is er op de groep een ontdekhoek, huishoek, bouwhoek, taalhoek en een kunsthoek. Ook worden de hoeken aangepast al naar gelang het thema van het Piramideproject waar op dat moment mee gewerkt wordt. Als we bijvoorbeeld bezig zijn met het thema wie ben ik, maken we in de groep plek voor een 'kledingwinkel', met bijvoorbeeld verkleedkleden, schoenen, hoeden enz. Dit geeft kinderen iedere keer nieuwe impulsen om te gaan spelen. We hebben een rustig hoekje, een plek waar kinderen kunnen bouwen. Aan tafel kunnen de kinderen knutselen. Voor de baby's hebben we boxen waar ze ongestoord kunnen spelen. Buiten is voldoende ruimte om te rennen, klimmen en fietsen. Hierdoor krijgen kinderen de kans ongestoord te spelen.

De inrichting en hoeken passen we waar mogelijk aan aan wat de kinderen op dat moment bezig houdt. Een voorbeeld: kinderen vinden het prettig om af en toe buiten het zicht van de pedagogisch medewerkers te kunnen spelen. Dit is spannend en uitdagend, daarom is een huisje van lappen of een afgeschermd poppenhoek ook zo populair.

Aantrekkelijke materialen maken kinderen enthousiast om te spelen of leren. Jonge kinderen verkennen zo de wereld. Een rijke speelleeromgeving stimuleert hen om zelf initiatieven te nemen en keuzes te maken. Een belangrijke voorwaarde om te leren.

Spelsoorten

De Piramidemethode kent vijf soorten spel te weten: spel met materiaal, motorisch- of bewegingsspel, doen-alsof-spel, belevings- en verwerkingsspel en regelspel.

Spel staat centraal

Kinderen spelen graag. Door spelen ontdekken ze hun creativiteit, leren ze hun emoties te verwerken en kennis op te nemen.

Piramide kent vrij spel en gericht spel. Bij het vrije spel ligt het initiatief bij het kind dat zelf kiest waarmee het wil spelen. Zijn de kinderen met een project bezig, dan spelen ze gericht spel.

de hoeken op de groep worden bij elk nieuw projectthema aangepast.

Om het aanbod zo uitgebreid mogelijk te laten zijn kunnen de kinderen ook spelen in de naastgelegen groep. De kinderen kunnen daar andere kinderen ontmoeten en nieuwe speelplekjes ontdekken. Kinderen die zich nog wat onveilig voelen kunnen in de eigen groepsruimte blijven.

In de buitenruimte is er ruimte om te fietsen en te rennen. Er is een zandbak en de kinderen kunnen klimmen, glijden of schommelen. Er zijn allerlei materialen die buiten gebruikt worden zoals speelgoed voor in de zandbak, fietsjes, ballen, doeken om tenten mee te bouwen etc.

3+ groep

Bij de verticale groepen bieden we 3+activiteiten aan. Een vaste groep peuters doet op een vast tijdstip op de dag activiteiten met een pedagogisch medewerker. Dit kan in de groepsruimte zijn, buiten of in een andere ruimte. Van te voren wordt een programma opgesteld. Doel is om leeftijdgericht een leuke, gezellige en leerzame activiteit aan te bieden. We beginnen in de kring met een welkomstliedje. Natuurlijk wil iedereen even iets vertellen, gezellig kletsen dus! Daarna is er tijd voor een knutsel- of doeactiviteit. De activiteiten sluiten aan op de Piramideprojecten. Ook is er nog ruimte voor vrij spel.

6.2. We vinden het belangrijk dat kinderen leren hun eigen keuzes te maken en zelfstandig te zijn

We realiseren dit op de volgende wijze: we bieden materialen en activiteiten aan die passen bij het niveau van het kind. Hierdoor krijgt het kind de kans te ervaren dat hij het zelf kan. Bijvoorbeeld: we zetten geschikte puzzels op tafel en laten het kind zelf kiezen welke puzzel hij gaat maken. Vervolgens maakt het kind zelfstandig de puzzel onder aanmoediging van de pedagogisch medewerker.

We geven het kind een vormenstoof. Het kind kan zelf kiezen of en hoe hij er mee gaat spelen. Op een gegeven moment ontdekt het kind wat hij kan doen met een vormenstoof en ervaart dat hij zelf de vormpjes in de juiste gaatjes kan krijgen.

We leren kinderen zelf oplossingen te bedenken voor 'problemen' zoals: Hoe krijg ik die bal door dat gaatje? Waar hoort dit puzzelstukje? Ik wil met die auto spelen!

In plaats van het probleem op te lossen, stimuleren we het kind een eigen oplossing te zoeken. Indien nodig, helpen we hierbij. Een mogelijke reactie van ons zou kunnen zijn: "Lukt het niet? Wat nu? Kun je het misschien ook op een andere manier doen?"

We leren kinderen keuzes te maken. Een groot deel van de dag mogen kinderen kiezen, binnen de grenzen die er zijn, wat ze willen doen en met wie ze willen spelen. Of ze mee naar buiten willen of dat ze liever binnen blijven spelen (als dit praktisch haalbaar is). In welke hoek ze willen spelen in de groep. Of ze tijdens het samen spelen, als de deuren van de buurgroep open staan, naar een andere groep willen of liever in de eigen groepsruimte blijven spelen. De kinderen worden gestimuleerd en gemotiveerd mee te doen aan het Piramideprogramma door de samenstelling van het activiteitenprogramma en het enthousiasme van de pedagogisch medewerkers. Kinderen hebben echter zelf de keuze of en hoe actief zij deelnemen. Tijdens het Piramideprogramma is er ruimte voor de inbreng van de kinderen en hebben de kinderen dus invloed op het verloop van de activiteit.

Kinderen die wel zin hebben om mee te doen of om op de naastgelegen groep te gaan spelen, maar die dit spannend vinden, worden ondersteund door de pedagogisch medewerker. Zij gaat bijvoorbeeld (even) mee naar de andere groep.

Voor kinderen die het lastig vinden om te kiezen, maken we de keuze gemakkelijker. We laten hen kiezen uit twee of drie mogelijkheden; "wil je de kleurplaat met de pop of met de taart?"

We bieden een uitnodigende omgeving. Veel materialen staan op kindhoogte. Veel materialen hebben een vaste plek, kunnen door de kinderen zelf gepakt worden en stimuleren de zelfredzaamheid. Bijvoorbeeld: We hebben lage wc'tjes zodat kinderen zelfstandig naar de wc kunnen.

We stimuleren het zindelijk worden van kinderen. Een kind geeft zelf aan of het toe is aan het zindelijk worden. Het ene kind zal daarmee rond het tweede jaar zover zijn. Er zijn echter ook veel kinderen die rond hun derde jaar of later zindelijk worden. We proberen de zindelijkheidstraining af te stemmen op hoe ouders hier thuis mee om gaan. We werken met beloningsstickers en complimenteren het kind als het naar de wc gaat. Kinderen worden echter niet gedwongen om naar de wc te gaan. Zindelijkheid kun je niet afdwingen.

6.3. We vinden het belangrijk een evenwicht te vinden tussen het bieden van uitdaging en fysieke veiligheid

We realiseren dit op de volgende wijze: fysieke veiligheid vinden we zeer belangrijk. Maar er zijn verschillende soorten fysieke veiligheid. Je hebt 'grote veiligheid' die beschermt tegen brand en dood, 'middelveiligheid' die beschermt tegen ongelukken als benen breken en ten slotte 'kleine veiligheid' die beschermt tegen builen en schrammen.

'Grote - en middelveiligheid' vinden we noodzakelijk.

Maar 'kleine veiligheid' vinden we onwenselijk. Het kind leert via fouten, niet via dingen die vlekkeloos gaan. In een beschermde omgeving waar alles goed verloopt, leert een kind bijna niets. Het kan zijn of haar hersenen op 'uit' zetten. In zo'n omgeving lossen wij immers mogelijke problemen bij voorbaat voor een kind op.

Onveiligheid is nodig om een veilige wereld te leren creëren. Als we de omgeving te veilig maken, is dat gevaarlijk voor kinderen. Ze leren hun veiligheidssysteem niet ontwikkelen. Ze blijven afhankelijk en bang. Juist het overwinnen van (kleine) onveiligheid geeft een gevoel van zelfverzekerdheid. Spelen en ontwikkelen houdt ruimte in, de wereld ontdekken, mogelijkheden uitproberen, grenzen verkennen, leren met vallen en opstaan.

Voor sommige kinderen, meestal jongens, is een zekere mate van onveiligheid misschien zelfs een levensbehoefte. Zij voelen zich alleen veilig als ze de baas zijn over de situatie. Ze moeten alles onderzoeken en aan zich onderwerpen. Als de ruimte te veilig is, lopen deze kinderen juist gevaar. Ze zoeken namelijk toch een weg voor hun ontwikkelingsdrift en breken door de veilige maatregelen heen. Ook zij groeien veiliger op met kleine onveiligheid.

Bij kleine onveiligheid denken we onder andere aan klimmen op lage banken, matten en kussens, rennen, springen en stoeien.

7. Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de sociale competentie

Contacten tussen kinderen zijn vanzelfsprekend in een kindercentrum. Kinderen hebben er speelgenootjes en kunnen er sociale vaardigheden opdoen. Kinderen leren zich in een ander verplaatsen, met elkaar communiceren, samenwerken, anderen helpen, voor zichzelf opkomen, conflicten voorkomen en oplossen, het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

Kinderen zijn van nature sociale wezens, zoeken contact met elkaar, kijken naar elkaar, zoeken elkaar op. Vanaf heel jonge leeftijd beginnen kinderen al contact te zoeken, zowel met hun ouders en de pedagogisch medewerkers als met andere kinderen. Het begint met kijken, lachen, imiteren, nog eens kijken, nadoen, herhalen, kijken of de ander het ziet. De eerste vormen van samenspelen gaan spontaan als iets hun gezamenlijke aandacht trekt.

Maar het is niet zo dat samenspelen altijd vanzelf loopt. Interacties brengen ook risico's met zich mee. Veel negatieve ervaringen in de omgang met andere kinderen kan de kans op ontwikkeling van agressiviteit of teruggetrokkenheid vergroten.

Pedagogisch medewerkers spelen hier een cruciale rol: zij hebben de opdracht om interacties tussen kinderen in goede banen te leiden en de mogelijkheden tot het ontwikkelen van sociale vaardigheden zo goed mogelijk te benutten.

Hieronder volgt een beschrijving hoe wij de sociale competentie van kinderen stimuleren.

7.1. Wij vinden het belangrijk dat een kind onderdeel uitmaakt van een basisgroep

Kinderen die op het kindercentrum komen, maken onderdeel uit van een basisgroep. In een groep zijn de verhoudingen tussen volwassenen en kinderen anders dan in een gezin. Alleen al door het feit dat er (veel) meer kinderen zijn, liggen de verhoudingen anders. Volwassenen zijn vaker op een afstand aanwezig en de onderlinge relaties tussen kinderen nemen een belangrijke plaats in.

Een groep stelt in positieve zin beperkingen aan een kind. Het kind leert dat de wereld niet om zijn individu draait. Wel moet er in een groep een evenwicht zijn tussen 'op jezelf zijn' en 'samen zijn', tussen 'er zijn' en 'meedoen', tussen alleen en samen bezig zijn. Kinderen hebben soms behoefte om alleen te spelen, zich op een rustig plekje terug te trekken uit de groep, naar anderen te kijken of een beetje te dromen. Dit is prima. Kinderen kunnen hun eigen gang gaan, terwijl ze tegelijkertijd deel uit blijven maken van de groep.

Baby's zijn nog erg gericht op hun eigen wensen en verlangens. Het groepsgevoel moet zich nog ontwikkelen. Wel voelen ze de veiligheid van de eigen bekende groepsruimte, de vaste pedagogisch medewerkers en de bekende leeftijdgenootjes.

Ieder kind heeft de behoefte om als volwaardig lid van de groep geaccepteerd te worden. Op zijn niveau voelt het kind zich betrokken bij dingen die in de groep gebeuren. Kinderen kunnen veel steun ervaren van andere kinderen. Ze geven elkaar aandacht, bevestigen elkaar, tonen genegenheid voor elkaar, zorgen voor elkaar.

We stimuleren dit gedrag door hiertoe kinderen uit te nodigen of de ruimte te geven. Voorbeelden hiervan zijn: een ander kind troosten, een ander kind helpen bij het aan- en uittrekken van de jas, elkaar ergens bij betrekken, elkaar iets uitleggen, een jonger kind bij de hand pakken en mee naar buiten nemen, grote kinderen fietsen rond met een kleiner kind achterop, een ander kind voorlezen, etc.

Meehelpen

We vinden het belangrijk dat kinderen zorg hebben voor het reilen en zeilen in de groep. Door kinderen binnen hun mogelijkheden verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep, het welzijn van elkaar, en voor de klusjes die binnen een groep moeten gebeuren, geven we hen het gevoel dat ze belangrijk zijn en bij de groep horen. Kinderen vinden het vaak leuk om te helpen, ze voelen zich belangrijk en 'groeien' ervan, voelen zich trots. Uiteraard zijn de 'taakjes' die ze uitvoeren aangepast aan wat een kind kan en leuk vindt om te doen.

Voorbeelden hiervan zijn: helpen met de tafel dekken, tafels schoonmaken, helpen met de groep gezellig aankleden, afdrogen, samen met de pedagogisch medewerker de was wegbrengen, post naar een andere groep brengen, spulletjes mee naar buiten dragen, de washandjes pakken, stoep vegen.

De oudere kinderen worden betrokken bij de verzorging van de jongere kinderen (baby's). Ze mogen een speelgoedje geven of even knuffelen met de baby's. De jongere kinderen leren van de oudere kinderen. Ze imiteren hun gedrag.

Wennen

Als een kind nieuw in de groep komt, proberen we het wenproces zorgvuldig te bewaken. Dit staat ook uitvoerig beschreven in het wenbeleid.

De kinderen kennen elkaar al goed, de bestaande groep kinderen is hecht. Het kan voor een nieuw kind moeilijk zijn om een plaatsje te veroveren in de groep. Dit geldt vooral voor een wat ouder kind. Voor een baby zal dit minder aan de orde zijn.

De pedagogisch medewerkers zorgen ervoor dat er vertrouwen komt tussen de 'zittende' kinderen, het nieuwe kind en de pedagogisch medewerkers. Als het nodig is ondersteunen we het kind bij het maken van contact met andere kinderen.

Tijdens een kringmoment besteden we aandacht aan de komst van het nieuwe kind. We stellen het kind voor en noemen ook de namen van de andere kinderen. We vertellen hoe we zelf heten.

We houden het nieuwe kind extra in de gaten, geven het een extra knuffel, aai over de bol, nemen het wat vaker op schoot.

Dagritmekaarten

We werken met de dagritmekaarten. Deze kaarten hangen op een zichtbare plek in de groep. De pedagogisch medewerkers nemen elke ochtend tijdens de kring het dagritme van die dag met de kinderen door aan de hand van de dagritmekaarten en betrekken vervolgens de kinderen bij ieder overgangsmoment door samen de kaarten te bekijken en het 'vingertje' te verplaatsen. Dit geeft kinderen het gevoel persoonlijk betrokken te worden bij het reilen en zeilen van hun groep en geeft een gevoel van saamhorigheid. Bovendien geeft het duidelijkheid over de structuur van de dag.

7.2. We vinden het belangrijk om contact tussen kinderen en samenspel te bevorderen

Kinderen spelen veel met elkaar. Samen spelen betekent samen praten, naar elkaar luisteren, overleggen, taken verdelen, samen plezier hebben, op elkaar wachten, delen, etc. Als kinderen langere tijd bij elkaar in de groep zitten en een band kunnen opbouwen, vindt er meer en beter samenspel plaats: rollenspel duurt bijvoorbeeld langer en wordt meer uitgesponnen naarmate kinderen elkaar langer kennen. Ook een stimulerende houding en stimulerend gedrag van de pedagogisch medewerkers is belangrijk om de duur en kwaliteit van het samenspel te bevorderen. Doordat we werken met het Piramideprogramma bieden we een uitgebalanceerd programma waardoor we de voorwaarden voor samenspel scheppen.

We realiseren dit op de volgende wijze: baby's, dreumesen en peuters spelen nog niet samen met een vooropgezet plan. De kinderen krijgen plannen en associaties tijdens het spel. Het gelijktijdig met iets spelen, kan leiden tot elkaar nadoen, tot samen spelen. Als ze een kindje met de poppen zien spelen willen zij dat ook. Door het aanbieden van materialen, speelhoeken en een activiteitenprogramma scheppen we de mogelijkheid tot samenspel. Zelfs baby's kunnen al zichtbaar plezier hebben als ze bij elkaar zijn. Ze maken contact door naast elkaar te spelen, naar elkaar te kijken, speelgoed af te pakken, elkaar aan te raken. Baby's waarvan we merken dat ze het samen goed kunnen vinden, zetten we bij elkaar, bijvoorbeeld in de box of op een kleed.

Dreumesen en peuters maken meer stapsgewijs contact. Ze kijken eerst goed naar wat andere kinderen aan het doen zijn, drementelen om de spelende kinderen heen, gaan hetzelfde doen als de spelende kinderen of verstoren het spel van de anderen (maar dit roept bijna altijd negatieve reacties op), bieden de andere kinderen iets aan, stellen een

ander spel voor, zeggen dat je hun vriend bent, etc. De pedagogisch medewerker ondersteunt kinderen bij het maken van contact. Dit kan onder andere door in de buurt te blijven, het letterlijk voordoen, tips geven, verwoorden wat er gebeurt, met het kind een spel beginnen en andere kinderen uitnodigen mee te spelen, etc.

Vaak ontstaat samenspel vanzelf. Loopt dit goed, dan houdt de pedagogisch medewerker zich vooral op de achtergrond. Zij beperkt zich in eerste instantie tot het in de gaten houden wat er gebeurt en eventueel benoemen wat ze ziet. Door een suggestie te geven of mee te spelen, kan ze het spel op gang brengen, uitlokken, een nieuwe impuls geven of uitbreiden. Voorbeeld: Kinderen spelen vadersje en moedersje. De pedagogisch medewerker belt aan: 'vader en moeder' krijgen bezoek! Soms nodigen kinderen de pedagogisch medewerker uit om mee te spelen of om in het spel te helpen (bijvoorbeeld bij het aankleden van een pop). Uiteraard springen we hierop in.

We stimuleren kinderen om in kleine groepjes te spelen. Dit leidt tot meer uitwisseling en minder conflicten dan samenspel in een grote groep. In kleine groepjes samen spelen stimuleert ook de verbale communicatie: kinderen reageren op elkaar, praten met elkaar, leren elkaar om de beurt iets te vertellen.

Rollenspel en fantasiespel zijn favoriete bezigheden van peuters. Op de groepen geven we hiervoor veel ruimte.

We stimuleren kinderen mee te doen aan gezamenlijke activiteiten, zoals balspelletjes, dansen op muziek, zingen, kringspelletjes, bewegingsspelletjes, gezelschapsspelletjes, knutselen, buitenspelen, een toren bouwen etc. Dit gebeurt met kinderen uit de eigen groep, maar kan ook in groter verband samen met kinderen van de naastgelegen groep. De pedagogisch medewerker kan het onderlinge contact sturen door bewuste combinaties van kinderen te maken.

We leren kinderen van kleins af aan hoe ze met elkaar moeten omgaan. We leren kinderen materialen te delen, samen te werken en ruzies oplossen.

Telkens weer leggen we uit: "Om de beurt.", "Beetje zachtjes doen, Pim en Lotte slapen." "Iris wil ook meedoen" of "Wil jij Anne even helpen?"

De eigen groep biedt veiligheid en houvast. Maar misschien zitten er in de naastgelegen groep wel veel meer leeftijdsgenootjes of een vriendje dat je erg aardig vindt. Of misschien staat er in de ruimte van de andere groep wel een grote garage met veel mooie autootjes, een heel uitgebreide poppenhoek, een kist vol verkleedkleden!

We bieden kinderen de kans contact te maken met kinderen van de andere groep.

Kinderen mogen als zij dit willen op de andere groep spelen of een vriendje van de andere groep vragen bij hen op de groep te komen spelen.

7.3. We vinden het belangrijk vriendschap tussen kinderen te stimuleren en te ondersteunen

Tussen hun eerste en derde levensjaar beginnen kinderen echte vriendschappen aan te knopen. Sommige kinderen vinden ze aardig, andere niet. Vriendschappen zijn waardevol, ook voor kinderen. Goed verlopende contacten tussen kinderen versterken het vertrouwen in zichzelf en in elkaar. Vriendjes en vriendinnetjes hebben samen veel plezier, leren elkaar aanvoelen, kunnen op elkaar bouwen, vinden steun bij elkaar. Op de verticale groepen herkennen we vriendschap aan het feit dat kinderen elkaars gezelschap zoeken.

Uit samenspel ontstaan vriendschappen. We stimuleren dit. We laten kinderen ontdekken wie ze leuk vinden en geven hen de kans om ook samen iets te doen. We benoemen wat we zien: "Jij vindt Evi wel leuk hè? Willen jullie naast elkaar zitten?" Als een kind bv. bij een vriendje in de naastgelegen groep wil spelen, is dit vaak geen probleem. Als we merken dat een kind zich verveelt, geen vriendje vindt op de eigen groep, dan proberen we voor dit kind een vriendje of meerdere vriendjes te zoeken op de naastgelegen groep. Zij kunnen dan met elkaar spelen op een van de groepen.

We vertellen ouders over de vriendschap. Dat de kinderen veel en regelmatig met elkaar spelen, hoe ze met elkaar omgaan. Soms zijn vriendjes zo sterk op elkaar georiënteerd dat het hinderlijk wordt voor andere kinderen. Ook komt het voor dat vriendschap ongelijkwaardig is. Dan kan het nodig zijn het kind te stimuleren eens met anderen te spelen.

Pedagogisch medewerkers stimuleren ook de interactie tussen kinderen. Kinderen leren veel van interacties met elkaar. Ook is het goed voor de taalontwikkeling.

7.4. We vinden het belangrijk dat kinderen leren conflicten zelf op te lossen

Soms botst het tussen kinderen, dat hoort bij contact maken. Conflicten zijn leermomenten en vaak komen kinderen er zelf wel uit. We vinden het belangrijk dat kinderen proberen zelf een oplossing te vinden voor hun conflict. Op deze manier leren kinderen het meest en bevorderen we het zelfvertrouwen en de zelfstandigheid (ik kan voor mezelf opkomen, ik kan het zelf oplossen).

Als zich een conflict voordoet, kijken we eerst hoe het conflict verloopt. We proberen niet te snel in te grijpen. Als de kinderen er zelf niet uitkomen, ondersteunen we bij het oplossen van ruzies. Hoe deze ondersteuning eruit ziet, hangt af van de situatie en de leeftijd van de kinderen.

Indien nodig verwoorden we wat beide partijen willen.

Bijvoorbeeld: "Wat is er aan de hand? Jij wilt met die auto spelen? En jij ook? Jullie willen dus allebei met die auto spelen. Dat kan niet. Hoe moet dat nu?"

We besteden aandacht aan emoties, oorzaak, gevolg: "Heb jij de pop afgepakt waar Roos mee aan het spelen was? Jij wilde er ook mee spelen? Maar afpakken vindt Roos helemaal niet leuk. Kijk maar, ze huilt, ze is verdrietig!" Of: "Tjonge, wat ben jij boos!"

Conflictsituaties tussen baby's hebben vaak te maken met het afpakken van elkaars speelgoed. Vaak lost zich dit vanzelf op, we proberen wel in de gaten te houden dat niet telkens hetzelfde kind het onderspit delft.

We grijpen wel in bij conflicten waarbij kinderen elkaar pijn doen, als de situatie erg ongelijkwaardig is (een groot kind dat ruzie maakt met een jong kind of een kind dat telkens een ander kind pest), als een jong kind voortdurend het spel van oudere kinderen verstoort, of als de ervaring leert dat conflicten tussen deze twee kinderen gewoonlijk escaleren.

We houden goed in de gaten dat een kind confrontaties niet keer op keer uit de weg gaat. Een kind dat minder weerbaar is, stimuleren we voor zichzelf op te komen.

We gaan samen naar het andere kind toe en helpen het zijn eigen standpunt te verwoorden: "Jij was hier mee aan het spelen hè? Zeg maar dat je het graag terug wilt hebben". Na verloop van tijd zal de pedagogisch medewerker het kind meer op afstand aansporen voor zichzelf op te komen.

Als bepaalde situaties telkens tot een conflict leiden (bijvoorbeeld ruzie om een stuk speelgoed), veranderen we de situatie (leggen het speelgoed weg).

Als er binnen een groep steeds conflicten ontstaan, kan het een oplossing zijn om de grote groep uit elkaar te halen en het aanbieden van activiteiten in kleine groepjes.

7.5. We vinden het belangrijk dat de omgeving en materialen contacten tussen kinderen bevorderen

Met behulp van de manier waarop we de omgeving inrichten en de materialen die we aanbieden, proberen we het contact tussen de kinderen en het samenspel te bevorderen. De beschreven principes gelden zowel voor de binnen- als buitenruimte.

In onze inrichting creëren we voor kinderen overzichtelijke en duidelijke speelplekken waar kinderen samen kunnen spelen. Er is een keuken/poppenhoek, bouwhoek, etc. Ook vind je in vrijwel alle groepsruimtes een hoekje of huisje waar de kinderen ongestoord hun gang kunnen gaan. Soms volstaat een kast die dwars op de muur staat waar achter gespeeld kan worden. Deze plekken stimuleren het fantasiespel en samenspel. Elke groep heeft een plaats (vaak een mat) waar een aantal kinderen samen op de grond

kunnen spelen, bijvoorbeeld met de treinen, duplo, auto's, bewegingsspel etc.

Voor de baby's zijn er boxen waar ze rustig kunnen liggen en spelen zonder gestoord te worden door andere kinderen.

Buiten is de zandbak een populaire speelplek, waar veel onderling contact ontstaat. Het zandbakmateriaal wordt met elkaar gedeeld, er wordt samengewerkt (het ene kind schept het pannetje van de ander vol zand) en kinderen leren elkaars ruimte respecteren.

We proberen voor de kinderen een overzichtelijke situatie te creëren, ook wat betreft het aanbieden van materiaal. We streven ernaar niet teveel materiaal tegelijk aan te bieden. We geven de kinderen liever een overzichtelijk kleine hoeveelheid duplo, dan dat we een hele ton duplo omkiepen.

Doordat we met Piramideprojecten werken en de daarbij behorende thema's worden de hoeken en de materialen gedurende een jaar iedere keer aangepast aan het thema waar op dat moment mee gewerkt wordt. Zo is er iedere keer nieuw aanbod en een nieuwe uitdaging voor de kinderen.

Door iets te veranderen in het materiaal dat we aanbieden, lokken we uit tot nieuw (samen)spel en kunnen we een situatie (ruzie of druk gedrag) proberen bij te sturen. We gebruiken veel materialen die uitlokken tot samenspel, zoals gezelschapspelletjes, poppen, verkleedkleden, bouw materiaal, houten trein, winkeltje, poppenhuis, auto's, constructiemateriaal, stoelen ('een trein'), schepjes en emmertjes voor in de zandbak. Van sommige materialen hebben we bewust meerdere exemplaren in huis, zoals poppen, poppenwagens, telefoons, loopauto's, treinen. Hierdoor geven we kinderen de kans elkaar na te doen, contact te maken en samen te spelen.

8. Bieden van kansen om waarden en normen eigen te maken

Wat zijn waarden en normen?

Een morele waarde is een na te streven 'kwaliteit' die we van belang vinden voor een goede en gelukkige samenleving. Bijvoorbeeld eerlijkheid, behulpzaamheid of betrouwbaarheid.

Normen zijn gedragsregels die waarden zichtbaar maken. Door je aan normen te houden, laat je waarden zien. Zonder onderliggende waarden hebben normen in feite geen betekenis.

Daarnaast zijn er omgangsvormen die (een groot deel van) de 'gemeenschap' belangrijk vindt, zoals groeten bij binnenkomst en niet met je handen eten.

Hieronder beschrijven we hoe we het overdragen van normen en waarden proberen te bereiken.

8.1. We vinden het belangrijk dat een kind zich waarden, normen en gebruikelijke omgangsvormen eigen maakt

Het je eigen maken van waarden en normen, de morele ontwikkeling, is onlosmakelijk verbonden met de rest van de ontwikkeling van kinderen. Dit betekent dat dit onderdeel van het pedagogisch werkplan niet los kan worden gezien van de andere onderdelen.

De morele ontwikkeling van kinderen begint met het aangaan van een band met de pedagogisch medewerkers en met andere kinderen. Het gevoel van gezamenlijkheid, het zich prettig voelen in relaties met anderen, is de eerste aanzet. Het goed hebben met elkaar in de vorm van rituelen, troosten en aanvoelen, is de basis van waarden en normen. Want als je niet geïnteresseerd bent in de ander en je daarmee verbonden voelt, is deze basis er niet.

Voor het overdragen van waarden en normen is het belangrijk dat we zelf het goede voorbeeld geven. Dit geldt voor zowel gedragsregels ('je mag iemand niet uitschelden') als voor omgangsvormen (bv. afscheid nemen als je weggaat).

We hanteren gedragsregels zo consequent mogelijk.

Het is noodzakelijk dat wij regelmatig kritisch kijken naar onszelf en ons handelen en dat wij open blijven staan voor andere opvattingen en meningen. Het elkaar aanspreken, het vragen naar het waarom en het regelmatig overleggen met elkaar is hierbij een vereiste.

8.2. We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor zichzelf

Voor het omgaan met respect voor zichzelf bestaan geen gedragsregels. We vinden het belangrijk dat een kind leert eigen behoeftes en emoties te herkennen en verwoorden, eigen keuzes te maken, zelfvertrouwen ontwikkelt en op een goede manier voor zichzelf leert op te komen.

Dit doen we door het kind het gevoel te geven dat het er mag zijn. We benaderen kinderen op een positieve manier. We geven veel complimentjes aan de kinderen. We benoemen de gevoelens van het kind zodat hij weet dat we hem begrijpen en we laten merken dat zijn emoties er mogen zijn.

8.3. We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor anderen

Voorbeelden van gedragsregels die hierop betrekking hebben:

- 'Wat je niet wilt dat jou overkomt, moet je ook niet bij een ander doen'
Bijvoorbeeld: Niet slaan, aan haren trekken, bijten. Hoewel het voor baby's soms erg interessant is om te zien wat er gebeurt wanneer ze dit bij een ander kind doen, (Hé, dat kind begint opeens wel heel veel geluid te maken!), proberen we kinderen toch duidelijk te maken dat dit niet de bedoeling is door kinderen aan te kijken en rustig maar streng te zeggen: Nee, dat mag niet, zo doe je Mart pijn!
- Luister naar elkaar, je mag bijvoorbeeld om de beurt iets vertellen. Heb respect voor elkaars mening.
- Je mag boos worden en voor jezelf opkomen, maar geen lichamelijk of verbaal geweld gebruiken.
- Niet pesten.
- Je gaat met respect met elkaars spullen om.
- Help een ander als deze hulp nodig heeft.
- Heb een open houding naar anderen. Mensen verschillen van elkaar. Deze diversiteit is vanzelfsprekend en niet 'gek', 'beter' of 'knapper'.

Kinderen ontdekken op de verticale groep dat dingen anders gaan dan ze thuis gewend zijn. Dat er tussen gewoonten, uiterlijk, kleding, taal van mensen, verschillen bestaan. We bespreken deze diversiteit met kinderen. Er ontstaan regelmatig gesprekjes over. Ook in de aankleding van de ruimte en de materialen die we gebruiken proberen we deze diversiteit vanzelfsprekend te laten zijn. Zoals de aanwezigheid van donkere poppen, plaatjes van andere culturen etc.

8.4. We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor de omgeving

Voorbeelden van regels die hierover gaan:

- We gaan zorgvuldig om met speelgoed en andere materialen.
- Geen materialen expres kapot maken.
- Eerst (al dan niet samen) opruimen, dan nieuw materiaal pakken.
- Respect voor de natuur. Bijvoorbeeld: niet zinloos en met opzet kleine diertjes of planten kapot maken.

Het maakt natuurlijk verschil of het om een baby of een peuter gaat. Toch proberen we al op jonge leeftijd kinderen te wijzen op hun gedrag en proberen we het bij te sturen.

8.5. We vinden het belangrijk dat een kind op de hoogte is van de gebruikelijke omgangsregels en regels op de groep

Voorbeelden van omgangsregels en regels op de groep:

- Iedereen wordt bij binnenkomst begroet en bij het weggaan wordt afscheid genomen.
- Kinderen mogen elkaar niet slaan, bijten, of op een andere manier elkaar met opzet pijn doen.
- Kinderen mogen elkaar ook geen pijn doen met woorden.
- Kinderen mogen vuil worden van het spelen.
- Al het speelgoed is van iedereen en kinderen mogen met al het speelgoed spelen.
- Speelgoed van thuis meenemen hebben we liever niet. Maar gebeurt dit wel dan geldt dat de andere kinderen er ook mee mogen spelen, anders gaat het in de tas.
- Kinderen wachten met eten op elkaar tot iedereen wat heeft en we smakelijk eten hebben gezongen.
- Voor het eten en drinken nemen we de tijd, dat betekent dat tijdens het eten geen andere activiteiten gebeuren. Iedereen wacht tot de meesten klaar zijn.
- We eten rustig en spelen, gooien niet met eten.
- De kinderen krijgen alleen hun speentje of knuffel als ze naar bed gaan of als ze moe of verdrietig zijn. (dit geldt niet voor baby's)
- Binnen de verticale groep staat de radio of muziek alleen aan als het past in een activiteit, wij gaan er bewust mee om. Dit geldt ook voor tv /video/dvd.

Het spreekt voor zich dat er gesproken kan worden van een voorzichtige start met het aanleren van waarden en normen, waarbij het geven van het goede voorbeeld door pedagogisch medewerkers de basis is.